Numărul 432 27 februarie 2006 8 pagini 0,5 Lei

Opinia națională

Săptămânal de opinie, informație și idei de larg interes național

Spiru Haret 1851-1912

155 de ani de la naşterea marelui gânditor, om politic şi reformator al şcolii româneşti

Omagiu lui Spiru Haret

SESIUNEA ŞTIINŢIFICĂ dedicată aniversării

Sala Senatului din Palatul Învăţământului, Ştiinţei şi Culturii
15 februarie 2006

• **Prof.univ.dr. Aurelian Bondrea:** Cuvânt de deschidere

Onorat prezidiu,
Distinşi invitaţi,
Stimaţi colegi,
Dragi studenţi

Reuniunea de astăzi a Consiliului director al Fundaţiei România de Mâine *şi a Senatului universitar este consacrată aniversării a 155 de ani de la naşterea lui Spiru Haret, cel mai mare reformator al învăţământului românesc din secolul XX.*

Reformele lui Spiru Haret, de la învăţământul primar până la învăţământul superior, au fost un strălucit model nu numai pentru România acelor vremi, dar şi pentru ţări din Europa, cum sunt Franţa şi Germania.

În România, după cum se ştie, s-au găsit şi politicieni care, în loc să pună în valoare principiile reformei lui Spiru Haret, au căutat modelul de împrumut în alte părţi şi mai caută şi astăzi.

Este ştiut că modelele de împrumut nu fac altceva decât să strice învăţământul românesc. Ele nu pot răspunde realităţilor din România.

Doresc să subliniez că sunt unul dintre rectorii semnatari ai Magna Charta Universitatum de la Bologna.

M-am întâlnit acolo cu 525 de rectori, semnatari ai acestei Charte.

Vreau să vă spun, fără teama de a greşi, că principiile reformei lui Spiru Haret nu sunt mai prejos decât principiile înscrise în Magna Charta Universitatum.

Dar având în vedere că despre personalitatea, viaţa şi opera lui Spiru Haret vor vorbi astăzi, aici, 7 dascăli ai acestei universităţi, vă rog să-mi permiteţi, mai întâi, să aduc salutul nostru şi să exprim cele mai calde mulţumiri distinşilor noştri invitaţi, care ne-au făcut onoarea de a fi împreună cu noi la această manifestare ştiinţifică.

Comunicări ştiinţifice:

• **Acad. Radu Voinea:** ***Spiru Haret – o biografie de excepţie***

• **Prof.univ.dr. Aurelian Bondrea:** ***Ideea de şcoală naţională în gândirea şi acţiunea lui Spiru Haret***

• **Prof.univ.dr. Ioan Scurtu:** ***Spiru Haret - un mare om politic şi reformator***

• **Prof.univ.dr. Carmen Furtună:** ***Caracterul teoretic şi metodologic novator al concepţiei sociologice haretiene***

• **Prof.univ.dr. Virgiliu Constantinescu:** ***Valoarea naţională a sistemului haretian***

• **Prof.univ.dr. Florian Tănăsescu:** ***Culturalizarea satului românesc în viziunea lui Spiru Haret***

• **Prof.univ.dr. Valeriu Râpeanu:** ***Spiru Haret în conştiinţa posterităţii***

Paginile 2,3,4,5 şi 6

Prof.univ.dr. Aurelian Bondrea: *Ideea de şcoală naţională în gândirea şi acţiunea lui Spiru Haret*

Personalitatea şi opera lui Spiru Haret şi-au pus puternic amprenta asupra evoluţiei şcolii româneşti în secolul XX, fundamentând *ideea de şcoală naţională*, de învăţământ practic şi eficient, animat de principii umaniste, modern structurat şi având un caracter unitar.

Haret a înţeles şi a structurat şcoala ca pe un organism necesar nevoilor vieţii sociale, a intuit ca nimeni altul raportul dintre şcoală şi societate, evoluţia acestei instituţii fiind continuu influenţată de schimbările produse în societate, iar aceasta, la rândul său, de şcoala care este mereu chemată să o servească.

Părintele învăţământului românesc modern era condus de ideea că transformarea şcolii pe care o pune în *serviciul naţiunii* şi, mai ales, la îndemâna poporului, este izvorul ce trebuie să întreţină progresul naţiunii. Prodigioasa lui activitate în acest domeniu se caracterizează prin realismul ideilor şi reformelor propuse şi aplicate, prin preocuparea de a lega şcoala de viaţă, de practică, de a o face să corespundă cât mai bine nivelului de dezvoltare economică şi socială a ţării, progresului ştiinţific şi tehnic al vremii, dar şi exigenţelor, cu acuitate intuite, ale viitorului ţării.

Cunoscând profund realitatea românească, dar şi evoluţiile din alte ţări, în special din Europa, Spiru Haret a propus soluţii originale în reformarea şcolii, fiind iniţiatorul unui pachet de legi în domeniul învăţământului, care a însemnat un pas hotărâtor înainte, ministrul dovedindu-se „un organizator desăvârşit”. *Legea învăţământului secundar şi superior* (1898) şi *Legea învăţământului profesional* (1899) se dovedesc a fi expresia unei cunoaşteri temeinice a realităţii sociale româneşti, un răspuns cu adevărat revoluţionar la nevoile de modernizare profundă a şcolii.

Cei care s-au aplecat, de-a lungul timpului, asupra concepţiei haretiene a învăţământului au sesizat principalele obiective, consecvent urmărite şi aplicate, cum ar fi: obligativitatea şi gratuitatea învăţământului primar; instrucţie şi educaţie egală în mediul urban şi cel rural; valorificarea tradiţiilor şcolii româneşti, dar şi preluarea cu discernământ a altor experienţe; caracterul realist, practic al învăţământului pe toate treptele; dezvoltarea învăţământului profesional; accentuarea caracterului educativ al şcolii; pregătirea adecvată şi perfecţionarea continuă a corpului profesoral; apelul permanent la metodele pedagogice moderne; asigurarea unei baze materiale corespunzătoare pentru instituţiile de învăţământ*.

Prin constituirea unui cadru adecvat de organizare a şcolii româneşti, Spiru Haret a aşezat învăţământul naţional pe noi trepte, transformându-l în mijlocul fundamental şi indispensabil al creşterii gradului de instruire a poporului.

Acţiunile lui de organizare şi reformare a învăţământului au privit întregul sistem şcolar: structurile – de la grădiniţa de copii până la învăţământul superior, profilurile de formare – învăţământ de cultură generală, învăţământ profesional; toate componentele principale ale sistemului – conţinuturile instruirii, metodologiile de lucru, formarea personalului didactic. Nimeni, în istoria învăţământului nostru, nu a dezvoltat ca el o viziune de ansamblu asupra sistemului şcolar şi, probabil, puţini în învăţământul din alte ţări au realizat acest lucru.

Convingerea de căpătâi a lui Haret era cea potrivit căreia *„cel dintâi act al oricărei acţiuni naţionale este tărâmul şcolar”*. După părerea sa, existenţa şi dezvoltarea unui popor sunt asigurate numai în condiţiile unirii şi unităţii sale strânse în jurul unor înalte idealuri consolidate prin *„simţirea comună a iubirii de ţară şi de neam”*, iar sistemul şcolar reuşeşte să fie *„oglinda fidelă a trebuinţelor, aspiraţiilor, caracterului naţional al poporului”*.

De aceea, Spiru Haret cerea şcolii şi slujitorilor ei *„să fie, fiecare în colţul său, propagatorii cei mai aprigi ai ideilor naţionale, încălzitorii patriotismului şi luminătorii poporului asupra gloriei ţării lui în trecut şi în prezent şi a încrederii nestrămutate ce trebuie să aibă în viitorul ei”**.

În concepţia marelui ctitor al şcolii româneşti moderne, *„existenţa unui popor nu este asigurată decât atâta timp cât toate elementele lui sunt strâns unite şi unire nu poate fi dacă întregul popor nu se creşte şi nu se întreţine în simţiri comune de iubire de ţară şi de neam. Întrebarea este dacă noi dăm destulă atenţie acestui lucru, şi dacă şcoala noastră merită pe deplin numele de şcoală naţională”***.

Potrivit lui Spiru Haret, rostul de căpătâi al *şcolii naţionale* era acela de a forma tineretul în jurul unor idealuri moderne, ale efortului pentru a învăţa şi contribui la prosperitatea întregului popor.

Pledând pentru unitatea şi tăria statului român – ideal ce a mobilizat conştiinţa românilor în întreaga perioadă dintre 1877–1918 – Spiru Haret scria, în 1907, că un asemenea ideal nu se poate împlini decât *„prin cultură, prin viaţă mai bună, prin înţelegerea cât mai exactă a rostului nostru în lume, prin dezvoltarea cât mai mare a simţului de iubire de ţară şi de mândrie de neam. Cine vrea să scurteze cursul vremii pe alte căi, îşi pierde timpul şi munca în zadar, şi din vântul pe care-l seamănă nu va culege decât furtună”*, se exprima el, polemic şi constructiv, apărându-şi ideile.

(Continuare în pag. 3)

O lege necesară pentru a clarifica problema fundamentală a instituţiilor de învăţământ superior din România - autonomia universitară

Punctul de vedere al rectorului Universităţii *Spiru Haret*, prof.univ.dr. Aurelian BONDREA, în dezbaterea proiectului Legii învăţământului superior

la reuniunea Consiliului Naţional al Rectorilor, care a avut loc vineri, 10 februarie a.c., la Piteşti.

Pagina 8

Sesiunea științifică: Omagiu lui Spiru Haret

Acad. Radu P. Voinea:

Spiru Haret – o biografie de excepție

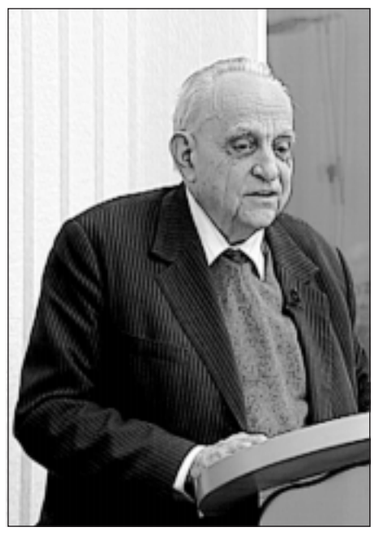

Este pentru mine o cinste deosebită de a evoca, în câteva cuvinte, personalitatea lui Spiru Haret, care a marcat, prin bogata sa activitate dusă pe tărâmul școlii, al științei, al culturii în general, sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în țara noastră.

S-a născut la Iași, la 15 februarie 1851, ca întâiul copil între cei cinci ai comisului Costache Haretŭ și ai soției sale, Smaranda.

Și-a început învățătura de carte în casa părintească și a continuat-o, mai întâi, la o școală primară din Dorohoi, apoi la școala primară din cartierul Sărăriei din Iași. Din această perioadă, Spiru Haret își amintește de serbarea de sfârșit de an școlar, care a avut loc în clădirea fostei Academii Mihăilene din Iași și la care i s-a înmânat cununa de premiant, în sunetele fanfarei militare, precum și de serbările care au avut loc la 26 octombrie 1860, cu prilejul inaugurării Universității din Iași, de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

O dată cu unificarea instituțiilor centrale ale Moldovei cu cele de la București, după actul unirii Principatelor, familia lui Spiru Haret a părăsit Iașul și s-a stabilit, în 1862, la București. În toamna acestui an, după ce și-a încheiat școala primară, Spiru Haret a fost admis, prin concurs, în calitate de bursier, la Colegiul „Sf. Sava" din București. O împrejurare fericită îi permite să citească, încă de pe băncile școlii, celebrul volum *Elemente de astronomie*, scris de astronomul belgian Quételet, și să se pasioneze astfel de mecanica cerească și de matematici. De remarcat că această pasiune nu l-a îndepărtat de disciplinele umaniste. Menționăm faptul că, la limba latină, a avut întotdeauna nota 10.

Din păcate, în 1865 și-a pierdut mama, iar un an mai târziu, în 1866, și pe tatăl său. În vârstă de numai 14-15 ani, el avea să se lupte din greu cu viața, cu lipsa de mijloace materiale, având în grija sa pe cei 4 frați mai mici. Această luptă nu a dăunat pregătirii lui, terminând liceul ca premiant și susținându-și bacalaureatul în iunie 1869, după care s-a înscris la Facultatea de Științe. Sub presiunea greutăților financiare legate de ajutorarea familiei, a trebuit, după primul an de studii, să ocupe, prin concurs, o catedră de matematică, la seminarul Central și funcția de secretar al Societății cooperative de credit „Economia". Aceste activități au prelungit durata studiilor peste cei trei ani rânduiți pentru licență, dar au contribuit la formarea unei experiențe sociale, precum și la formarea conștiinței sale cetățenești.

În 1874, Spiru Haret și-a trecut, cu deosebit succes, licența în fizico-matematici și, ca urmare a aprobării lui Titu Maiorescu, pe atunci ministru al instrucțiunii, a obținut, prin concurs, o bursă de studii în Franța, în valoare de 3.000 lei anual. La Sorbona, el reușește să-și treacă licența în matematici, la 3 iulie 1875, și licența în științe fizice, un an mai târziu, la 2 august 1876. A urmat apoi pregătirea pentru doctorat. În 1877, când a izbucnit războiul de independență, Spiru Haret, cu patriotismul ardent care l-a caracterizat toată viața, a vrut să revină în țară, spre a se înrola combatant în rândurile armatei române, dar ministrul instrucțiunii de atunci i-a cerut să rămână la Paris, pentru a-și putea termina lucrarea de doctorat.

Teza sa de doctorat era intitulată: *Asupra invariabilității marilor axe ale orbitelor planetare.* Această problemă era de o importanță deosebită pentru știință. Se știa că, datorită gravitației, pe lângă forțele de atracție pe care Soarele le exercită asupra planetelor, acestea sunt supuse și unor forțe de atracție interplanetare. Cum masele planetelor sunt relativ mici în raport cu masa Soarelui, forțele de atracție interplanetare sunt relativ mici față de forțele de atracție ale Soarelui, totuși suficiente pentru a produce perturbații ale mișcărilor planetelor care, din această cauză, nu mai descriu elipse în jurul Soarelui, ci traiectorii puțin deviate. Se punea problema dacă aceste foarte mici deviații, însumate într-un interval de timp foarte lung, nu impietează asupra stabilității sistemului solar.

Este interesant de menționat că însuși **Newton** se îndoia de stabilitatea sistemului nostru solar, dar nu a studiat-o. El considera că stabilitatea este asigurată de o ființă divină, înțeleaptă și atotputernică, pentru că „... este de neconceput ca niște simple cauze mecanice să dea naștere unor mișcări atât de regulate..."

Problema stabilității sistemului nostru solar a preocupat pe mulți matematicieni iluștri.

Euler a fost primul care a aplicat teoria perturbațiilor la mișcarea planetelor. Memoriile sale asupra perturbațiilor lui Jupiter și Saturn au fost răsplătite cu premiile Academiei Franceze pe 1748 și 1752.

Laplace, în 1773, a arătat că, în prima aproximație prin serii de puteri ale excentricităților și ale sinusurilor înclinărilor reciproce, pentru perturbații de ordinul întâi în raport cu masele, axele mari ale orbitelor planetare nu prezintă termeni seculari. El a tras concluzia că, în limitele acestei aproximații, sistemul solar este stabil.

Lagrange a demonstrat, în lucrări apărute în 1774 și 1776, că pentru aceleași perturbații de ordinul întâi, dar pentru aproximații de orice ordin în ceea ce privește excentricitățile și înclinările, nu apar termeni seculari la axele mari.

Poisson, într-un memoriu prezentat, în 1808, la Institute de France, a arătat că axele mari ale orbitelor planetare nu prezintă termeni seculari nici în aproximația a doua în raport cu masele.

Liouville și **Puiseux**, în 1841, apoi **Tisserand**, în 1876, au simplificat considerabil calculele lui Poisson.

Acesta era stadiul problemei stabilității sistemului solar în momentul în care a fost abordată de Spiru Haret.

În teza sa de doctorat, susținută în dimineața zilei de 30 ianuarie 1878, în fața unei comisii formate din Puiseux (președinte), Briot și Baillaud, și publicată, în același an, în editura Gauthier-Villars, Spiru Haret a arătat că, în aproximația a treia, apar **termeni seculari** de forma $\varepsilon t \sin(\omega t+\varphi)$ în care, deși ε este foarte mic, ar putea face ca soluția să devină nemărginită**. Fără a demonstra prin aceasta instabilitatea sistemului nostru solar, teza de doctorat a lui Spiru Haret a creat dubii serioase cu privire la stabilitatea acestui sistem.** În orice caz, teza sa de doctorat demonstra că axele mari ale orbitelor planetare nu rămân constante.

Preocupări în legătură cu stabilitatea sistemului nostru solar au existat și după susținerea tezei de doctorat a lui Spiru Haret. În 1889, regele Oscar al II-lea al Norvegiei a oferit un premiu pentru rezolvarea acestei probleme. El a fost acordat matematicianului francez Henri Poincaré, pentru contribuțiile sale la problema celor *n* corpuri, la teoria calitativă a sistemelor dinamice și la comportarea lor haotică, deși problema stabilității sistemului nostru solar nu fusese rezolvată și este una din problemele care a rămas până în zilele noastre fără răspuns. De remarcat că Spiru Haret a fost nu numai primul român, dar și cel dintâi străin doctor în matematici la Paris. Teza sa de doctorat este și astăzi citată de lucrările de specialitate ca un punct de reper în dezvoltarea mecanicii cerești. În semn de omagiu adus memoriei lui, după ce a fost fotografiată fața nevăzută a Lunii, s-a dat unui crater numele de Spiru Haret.

În anul 1878, a revenit în țară, fiind numit profesor suplinitor la catedra de matematică de la Gimnaziul „Mihai Viteazul", din București și, după scurt timp, profesor suplinitor la catedra de mecanică rațională de la Facultatea de Științe a Universității din București. Prin concurs, devine titularul aceleiași catedre, la numai 27 de ani, fiind, la acea dată, cel mai tânăr profesor universitar român. El a ilustrat această catedră până în anul 1911. Între anii 1881 și 1891 a predat lecții de matematici și la Seminarul „Nifon" din București, iar în perioada 1881-1886, cursul de mecanică rațională la Școala de Artilerie și Geniu. De asemenea, a predat lecții de matematică la o școală particulară, „Institutul nou normal de domnișoare", condus de Elena Miller-Verghy. Între anii 1882-1911, a predat algebra superioară și geometria analitică la Școala Națională de Poduri și Șosele din București. În anul 1879, a fost ales membru corespondent al Academiei Române, fiind, la acea dată, cel mai tânăr membru al Academiei, iar în 1892 a fost ales membru titular al înaltului for de cultură al țării.

Datorită competenței sale științifice și pedagogice, Spiru Haret a urcat în posturi din ce în ce mai înalte pe linie de învățământ: a fost numit inspector școlar (1879), conservator al Muzeului de Antichități (1881), membru în Comisia centrală de statistică (1881), membru în Consiliul permanent de instrucțiune (1881-1896) și inspector general al școlilor (1883-1884). Ca urmare a activității sale în această ultimă calitate, a întocmit, în 1884, un raport de reorganizare a învățământului mediu real, alături de cel clasic, având ca școală-tip gimnaziul de șapte clase, racordat la învățământul superior, deschizându-se astfel absolvenților gimnaziului real accesul la facultățile de științe, la medicină și la Școala Națională de Poduri și Șosele.

În 1885, Dimitrie A. Sturdza devine ministru al instrucțiunii, iar Spiru Haret este numit secretar general al ministerului. Un an mai târziu, în 1886, este redactat un proiect de reformă a învățământului, care preia ideile raportului întocmit cu un an în urmă de Spiru Haret. În urma discuțiilor din parlament, reforma propusă de D.A. Sturdza și de Spiru Haret a eșuat. În 1888 ajung la putere conservatorii și noul ministru al instrucțiunii l-a eliberat pe Spiru Haret din funcția de secretar general al Ministerului Instrucțiunii. Un an mai târziu, în 1889, Spiru Haret s-a înscris în Partidul Liberal.

Anii care au urmat eșecului proiectului de reformă a învățământului nu i-au permis lui Haret o reîntoarcere la activitatea științifică, deoarece, între timp, Henri Poincaré introdusese în matematică metode topologice mai generale și mai precise, studiul calitativ al soluțiilor ecuațiilor diferențiale, depărtate într-un anumit sens de metodele analitice cu care se familiarizase Spiru Haret.

La 31 martie 1897, o dată cu venirea la putere a Partidului Liberal, prezidat de Dimitrie A. Sturdza, Haret a fost numit ministru al instrucțiunii și cultelor, funcție pe care a deținut-o până în anul 1899. El a procedat la elaborarea unui nou proiect de reformă a învățământului. În esență, noul proiect prevedea: gimnaziu unic și divizarea cursului superior în secțiile: clasică, reală și modernă, în locul gimnaziilor reale separate de gimnaziile clasice. În primele patru clase se va preda un ciclu complet de cunoștințe, după care, în cursul superior, aceste cunoștințe vor fi aprofundate, existând posibilitatea unui început de specializare, fără a se renunța la un orizont cultural larg. Numărul maxim de elevi într-o clasă era de 50 în gimnazii și 40 în cursul superior. Se prevedea și o apropiere, ca nivel de pregătire, a liceelor de fete de cele de băieți. Directorii de școli erau investiți cu autoritate, pentru a controla activitatea profesorilor. În fiecare clasă se instituia un profesor diriginte. Ocuparea posturilor vacante se făcea pe baza unui examen de capacitate. Universitățile nu aveau numai rol didactic, ci și obligația de a efectua cercetare științifică. S-a instituit titlul științific de docent, care se obținea pe baza unui examen de abilitate, în care trebuia prezentată o lucrare științifică originală, după care docenții puteau fi numiți profesori agregați pe posturile vacante, pe baza recomandării facultății.

> ***„În ochii minții mele, România viitoare nu se prezintă sub figura unui războinic cu coiful pe cap și cu mâna înarmată, ci sub aceea a geniului păcii și al luminii, propagând limba și cultura românească, inteligența și geniul propriu național".***
>
> **Spiru Haret**

În 1899, proiectul de reformă a învățământului a fost votat de Adunarea deputaților, cu 104 voturi, din 114, și de Senat, în unanimitate. Această reformă a rămas în istoria școlii românești sub numele de „Reforma lui Spiru Haret".

O contribuție deosebită a avut Spiru Haret și la reforma învățământului profesional. În baza acestei reforme, școlile profesionale treceau în subordinea Ministerului Instrucțiunii și Cultelor. Aceste școli erau de trei categorii: de agricultură, de meserii și comerciale. La rândul ei, fiecare categorie de școli profesionale avea trei trepte: elementară, inferioară și superioară. Scopul imediat al acestor școli era dezvoltarea industriei mici și răspândirea în masele populare a spiritului industrial, necesar dezvoltării în continuare a marii industrii. Legea reformei învățământului profesional a fost votată de parlament în martie 1899.

În același an, guvernul D.A. Sturdza a demisionat, făcând loc unui guvern conservator. Spiru Haret a mai fost în două rânduri ministru al instrucțiunii, în perioadele 1901-1904 și 1907-1910, în total timp de aproape 10 ani.

O atenție deosebită a acordat Spiru Haret problemelor sociale din țara noastră și în special problemelor țărănimii. Încă de la întoarcerea în țară, după studiile făcute la Paris, practicând câțiva ani profesiunea de inginer hotarnic, a avut prilejul să cunoască nemijlocit pătura țărănească, starea ei de înapoiere și de exploatare de către arendași și cămătari și, ca om de știință, nu se putea să nu se fi întrebat care sunt cauzele acestei stări jalnice a țăranului român și cum s-ar putea ea schimba în bine.

În anul 1900, când nu mai era ministru al instrucțiunii, a participat la Congresul institutorilor și învățătorilor și a publicat, în revista „Convorbiri didactice", articolul *Societatea corpului didactic primar și Liga învățământului*. în care se arăta că învățătorilor, pe lângă îndatorirea firească de a instrui și educa pe elevi, le revenea și misiunea nobilă de a dezvolta asociațiile cooperatiste, de a ajuta țărănimea să pună în valoare resurse economice adeseori neglijate, precum creșterea vitelor, cultivarea pomilor fructiferi, legumicultura, de a combate alcoolismul și practicile medicale arhaice, pseudoștiințifice, de a populariza regulile unei vieți civilizate. Învățătorii trebuiau să se ocupe de cantine și de școlile de adulți, de bibliotecile populare sătești și să țină conferințe instructive în fața sătenilor.

Să remarcăm strădaniile lui Spiru Haret de a crea o **școală națională** și nu o școală a elitelor, deci o școală a tuturor copiilor țării, în care o atenție deosebită să fie dată studiului limbii și literaturii române, istoriei și geografiei țării, cu un cuvânt, educației patriotice. El considera că trebuie să li se predea elevilor, nu o geografie seacă a României, ci una pitorească, cerându-i lui Alexandru Vlahuță să scrie o asemenea geografie și astfel a apărut *România pitorească.* De asemenea, i-a cerut lui George Coșbuc să scrie o istorie populară a războiului nostru pentru neatârnare și astfel a apărut *Povestea unei coroane de oțel.* Să remarcăm și manualele didactice scrise de Spiru Haret, și anume *Cursul de trigonometrie*, apărut în 1873 și republicat în ediții succesive până în anul 1943. Evidențiem și grija lui pentru învățământul primar, pentru care a scris, în 1888, o aritmetică elementară, apărută și ea după aceea în mai multe ediții, precum și pentru grădinițele de copii, reușind să înființeze 130 de asemenea grădinițe.

În anul 1905, când nu mai era ministru al instrucțiunii, a participat la un congres național al institutorilor și învățătorilor, la care, bazându-se pe o bogată corespondență primită de la învățătorii din întreaga țară, care apreciau inițiativele și sfaturile sale (și la care răspundea cu multă conștiinciozitate), a rostit un discurs, publicat în același an sub titlul *Chestia țărănească,* în care afirma că oricine are dreptul să trăiască și că a omorî prin foamete este la fel de condamnabil ca și a omorî cu gloanțe. S-a ridicat împotriva arendașilor și a cămătarilor. A militat pentru înființarea și revigorarea băncilor populare.

După răscoala țăranilor din 1907, această broșură a fost considerată de opoziția conservatoare ca o instigare la răscoală. Într-un *Raport către Rege*, redactat în 1907, Spiru Haret și David Emanuel, primii români doctori în matematică de la Sorbona, au fost sărbătoriți cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la numirea ca profesori la Școala Națională de Poduri și Șosele (1882-1907). Cu cest prilej, celebrul matematician Gheorghe Țițeica a evocat următorul fapt: în anul 1901, când Spiru Haret a revenit ca ministru al instrucțiunii, regele Carol I a fixat ora 9, pentru depunerea jurământului noului guvern. Spiru Haret i-a spus că la acea oră are curs la Universitate și regele Carol I a schimbat ora, la 11. Fără comentarii!

Printre meritele lui Spiru Haret se numără înființarea „Casei Școalelor" și a publicației periodice „Revista generală a învățământului".

În anul 1910, a apărut simultan, la București și Paris, volumul *Mecanica socială*, în care, prin analogie cu sistemele materiale, alcătuite din puncte materiale, studiate în mecanica rațională, societatea era considerată ca un sistem, o reuniune de indivizi supuși acțiunilor reciproce și acțiunilor exterioare. Raportarea indivizilor se face la un sistem specific de coordonate: economice, intelectuale și morale. Se aplică apoi societății o serie de principii și rezultate din mecanică: principiul inerției, al egalității acțiunii cu reacțiunea, al minimei acțiuni, teoria șocurilor etc. ... Cu toate limitările ei, lucrarea *Mecanica socială* are meritul de a fi prezentat o viziune sistemică asupra societății și de a fi întrezărit posibilitatea aplicării matematicii aplicate în domeniul științelor sociale.

În anul 1911, când Spiru Haret împlinea 60 de ani, a fost sărbătorit printr-un mare banchet, cu peste 400 de participanți. Cu acest prilej i s-a oferit volumul omagial *Lui Spiru Haret. Ale tale dintru ale tale*, care oglindește, în cele 151 de articole și 1220 de pagini scrise de foștii săi colaboratori, marea contribuție a sărbătoritului la dezvoltarea țării, pe multiple planuri. S-a reamintit, cu acest prilej, o apreciere a Parlamentului, potrivit căreia Spiru Haret a făcut mai mult pentru învățământul românesc de toate gradele, decât toți cei 50 de miniștri ai instrucțiunii pe care i-a avut România până în 1910, luați la un loc.

Un an mai târziu, la 17 decembrie 1912, o boală nemiloasă a curmat zilele marelui om al școlii care a fost Spiru Haret. I s-au făcut funeralii naționale, fiind condus pe ultimul drum de o mulțime imensă de elevi, studenți și țărani, veniți din toate colțurile țării, de un numeros public.

*

Alegerea subiectului comunicării mele nu a fost întâmplătoare. În afară de momentul aniversar, m-au îndemnat meritele sale științifice, didactice și politice. M-a impresionat întotdeauna modul cum Spiru Haret vedea problema ridicării nivelului de educație și de cultură al întregului popor și în particular al țărănimii, așa cum rezultă clar din rolul pe care îl încredințează învățătorilor, în afara celui de a-i instrui pe copii, acela de a-i educa pe adulți.

Sunt convins că, dacă nivelul general de educație și cultură al populației din țara noastră ar fi fost mai ridicat, am fi trecut mult mai ușor prin această interminabilă perioadă de tranziție. Să ne gândim la Nicolae Iorga și la Universitatea de la Vălenii de Munte, la D. Gusti și la activitatea sa în lumea satelor românești, la Ion Simionescu și la colecția sa de broșuri *Cunoștințe folositoare* și la mulți alții. Astăzi, când tot mai puțini fii de țărani reușesc să urmeze liceul și infinit mai puțini să ajungă în învățământul superior, politica dusă de marele Spiru Haret este mai actuală ca oricând, exemplul ei putând fi preluat și adaptat situației actuale. **Este deci necesară o atenție mai mare acordată învățământului rural și educației adulților**. Este bine ca oamenii de știință să coboare la nivelul maselor și să împărtășească rezultatele cele mai recente din domeniul lor de activitate, în primul rând tineretului, adulților. Metaforic vorbind, am putea spune că nu este suficient ca apa mărilor să se evapore, iar norii formați să se ridice la foarte mari înălțimi. Este necesar ca ei să se întoarcă pe pământ, sub formă de picături de ploaie, și să-l facă roditor.

Vă mărturisesc sincer că una din misiunile dificile pe care le am în prezent este aceea de a fi încă rectorul Universității Populare „Ioan I. Dalles" din București, universitate care are ca scop al activității, în principal, educația adulților. Dificultatea constă în faptul că înaintașii mei în această funcție au fost Tudor Vianu și Remus Răduleț, care mă copleșesc prin personalitatea lor prestigioasă.

Să dăm deci mai multă atenție ridicării nivelului de educație și cultură al poporului nostru.

*

În încheiere, aș cita cuvintele pline de profunde înțelesuri ale lui Spiru Haret: **„În ochii minții mele, România viitoare nu se prezintă sub figura unui războinic cu coiful pe cap și cu mâna înarmată, ci sub aceea a geniului păcii și al luminii, propagând limba și cultura românească, inteligența și geniul propriu național".**

Spiru Haret – Omul

Împreună cu soția

Iunie 1869

Portret publicat în „Omagiul” oferit de colaboratorii săi în 1911

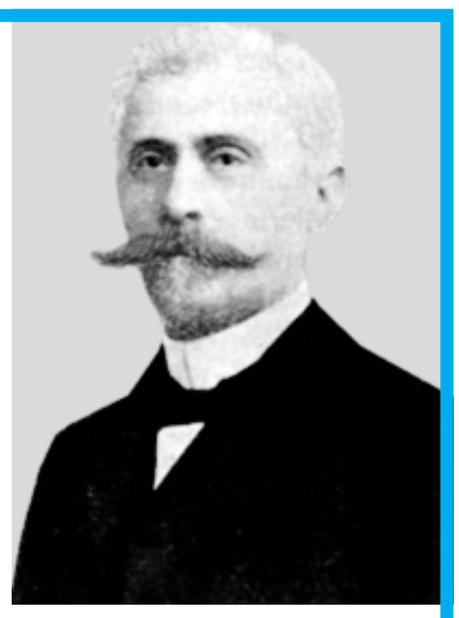
Ultima fotografie

Sesiunea ştiinţifică: Omagiu lui Spiru Haret

Prof.univ.dr. Aurelian Bondrea:
Ideea de şcoală naţională în gândirea şi acţiunea lui Spiru Haret

(Urmare din pag. 1)

În concepția lui, *„patria nu este numai pământul din care scoatem rente. Patria o face și limba și istoria, și religia și tradițiile. A da cu piciorul în toate acestea, este a se lepăda cineva de patria sa ... Precum un părinte nu are dreptul a-și lăsa copilul fără instrucție, cu mare cuvânt el nu are dreptul de a-i da o educație antinațională, care face din-tr-însul un element înstrăinat de țară…”*[*].

Această concepție nu se referea numai la problemele învățării limbii române de către toți cetățenii țării, numai la cunoașterea temeinică a istoriei și geografiei, ci la întreaga structură a obiectelor de învățământ, în licee, școli normale și școli profesionale, menite a răspunde cerințelor emancipării sociale și economice, formării unui cetățean modern al statului român modern.

Tot ce gândea, simțea și înfăptuia, era într-o strânsă armonie. Ca ministru își socotea rolul într-un fel cu totul deosebit:

„Concepția mea despre rolul unui ministru este alta. Eu cred că meritul pe care trebuie să se silească în el să-l aibă, este ca să cunoască și să înțeleagă trebuințele țării, să descopere sau să formeze instrumentele cu care să lucreze, să îndrepteze, să dezvolte sau să determine curentele cele sănătoase, să cunoască, să utilizeze și să pună în lumină inițiativele particulare, să închege gândirile și aspirațiunile generale, să fie centrul unde să se întâlnească și să se fecundeze ideile”[**].

În toată opera lui pentru ridicarea poporului a căutat să-și alieze elementele cele mai chemate: învățătorii și preoții. Lor le-a dat rolul cel mai frumos și mai înalt, așa cum nu l-a socotit nimeni altul ca el. Dar tot el le-a dat și demnitatea de oameni, cum nu le-a dat-o nimeni altul.

„Am voit să fac din învățători o forță națională, pe care s-o îndrept toată contra mizeriei și întunericului de la sate” – spunea Spiru Haret.

Fiind pătruns de adevărul că numai prin deșteptarea poporului prin cultură se asigură pacea internă și progresul țării, el a ridicat prestigiul învățătorului și l-a impus ca factorul cel mai important și mai demn de respect, alături de preot, pentru înălțarea sufletească a satelor. În acest scop, Spiru Haret a obligat pe învățător să nu-și mărginească activitatea numai între cei patru pereți ai școlii, ci s-o extindă și în afară sub titlu de activitate extrașcolară. Astfel, autorizând pe învățător a intra în conducerea băncilor populare și obștiilor sătești s-a dat un impuls puternic la propășirea acestor așezăminte de credit și economie, iar prin obligarea de a lua parte activă și chiar inițiativa în mișcarea culturală și religioasă, prin șezători și coruri patriotice și bisericești, a contribuit foarte mult la educarea sufletească a populației rurale.

Pus în lumina unui asemenea rol, învățătorul a înțeles importanța misiunii date și a răspuns apelului ce i s-a făcut.

Opera înfăptuită de Haret între anii 1897 și 1911, pătrunsă de cel mai curat naționalism și de cel mai înalt democratism, înseamnă în organizarea școlii naționale și în dezvoltarea economică a țării, una din epocile cele mai strălucite din istoria țării noastre.

Dacă analizăm opera școlară a lui Haret, vedem că această operă este de o însemnătate capitală. Cu ajutorul Casei Școalelor, Haret clădește aproape 2.000 de localuri de școli primare și înființează 1.700 posturi de învățători. Numărul elevilor înscriși în școlile primare crește de la 300.000 la 600.000, iar numărul știutorilor de carte crește de la 22 la 39%.

După cum subliniază prof. univ. dr. C. Angelescu, fostul președinte al Academiei de Științe, această operă *„Haret a înfăptuit-o punând suflet din sufletul lui, el a căutat să o adapteze nevoilor timpului și cerințelor țării. Această operă ajunge la realizări strălucite, ea deschide orizonturi noi de înălțare și de propășire, ea dă o nouă viață păturii de jos, țărănimii noastre”* [*].

Ideea de *școală națională* avea să-și afirme dimensiunea și semnificația, atunci când, la șase ani după moartea lui Spiru Haret, se desăvârșea, în 1918, procesul de făurire a statului național unitar român, se ridica pe o treaptă nouă sarcina organizării și dezvoltării învățământului.

Evocarea lui Spiru Haret, ori de câte ori suntem chemați să răspundem la întrebări privind destinul școlii noastre, este legitimă, dacă avem în vedere că a înscris, prin gândirea și prin înfăptuirile sale, un moment de referință în istoria învățământului românesc. Ideile și activitatea sa de organizator de învățământ au pătruns, mai mult decât oricare altele, întreaga evoluție a sistemului școlar până în prezent.

Credem că este pe deplin justificat – având în vedere incontestabila valoare a operei și activității sale – să susținem că experiența trecută a școlii noastre poate constitui izvorul unor sugestii utile pentru ceea ce avem de făcut astăzi.

Nu numai ideile ce se desprind din opera sa, ci viziunea lui Haret și atitudinea sa privind construirea unui sistem școlar sunt surse de învățăminte pentru orice reformă școlară întreprinsă în timpul nostru.

Opera lui Haret este, în esență, o sinteză a celor mai bune tradiții ale legislației și școlii românești, în strânsă corelație cu elementele novatoare ale pedagogiei europene.

Preluându-i moștenirea și îmbogățind-o, acționând în noile condiții caracteristice începutului de secol XXI, exprim convingerea că trecerea timpului confirmă pe deplin vitalitatea și perenitatea operei celui căruia i s-a spus, pe bună dreptate, „marele ministru al școlilor”.

Vă mulțumesc.

[*] **Constantin Dinu**, *Spiru Haret*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, cap. III, p. 59-94.

[*] *Ibidem*, p. 164.

[**] **Spiru Haret**, *Școala naționalistă*, în Revista învățământului general, anul II, nr. 6, 1907.

[*] **Spiru Haret**, *Şcoala naţionalistă*, în Revista învățământului general, anul II, nr. 6, 1907.

[**] **Spiru Haret,** Revista generală a învățământului, 1906, p. 497.

[*] *„Comemorarea lui Spiru Haret”, „30 de ani de la moartea lui Spiru Haret”*, Tiparul Cartea Românească, București, Seria a III-a Memorii și monografii, nr. 1, 1943.

Prof.univ.dr. Ioan Scurtu:
Spiru Haret - un mare om politic şi reformator

De numele lui Spiru Haret sunt asociate importante realizări în domeniul științei și învățământului, dar și în viața socială și politică. Este neîndoios faptul că el nu ar fi putut realiza o profundă reformă a învățământului, dacă rămânea în afara spațiului politic, după cum nici inițierea și îndrumarea activității extrașcolare a cadrelor didactice nu putea avea rezultatele spectaculoase care au dat naștere „haretismului” fără a fi ocupat funcția de ministru al Instrucțiunii.

La vremea respectivă în România existau două partide – Național-Liberal și Conservator – care alternau la putere, potrivit principiului rotativei guvernamentale instituit de regele Carol I. Spiru Haret a optat pentru Partidul Național-Liberal, în care s-a înscris în anul 1889. Șase ani mai târziu, devenea deputat, iar în 1897 ocupa pentru prima dată postul de ministru al Instrucțiunii și Cultelor până în 1899; a mai îndeplinit această funcție în anii 1901 – 1904 și 1907 – 1910, adică mai bine de 10 ani. A făcut parte din Consiliul Permanent de Instrucțiune în anii 1882 – 1896 și a fost inspector general al școlilor (revizor general) în anii 1883 – 1884; a îndeplinit funcția de profesor la Universitatea din București, astfel încât a cunoscut îndeaproape școala și pe slujitorii ei, din toate treptele de învățământ și de pe întreg cuprinsul României. Maniera sa de lucru a fost definită într-un articol publicat în 1906: *„Eu cred că meritul pe care trebuie să se silească el [ministrul] să-l aibă este ca să cunoască și să înțeleagă trebuințele țării, să descopere sau să formeze instrumentele cu care să lucreze, să îndrepteze, să dezvolte sau să determine curentele cele sănătoase, să cunoască, să utilizeze și să pună în lumină inițiativele particulare, să închege gândurile și dispozițiile generale, să fie centrul unde să se stabilească și să fecundeze ideile”*[1].

Animat de asemenea gânduri, Spiru Haret și-a legat numele de reforma învățământului, asigurând așezarea acestuia pe o bază modernă, în concordanță cu cele mai noi realizări pe plan european și în conformitate cu realitățile din România. În concepția sa, cea mai importantă menire a școlii era aceea de a pregăti cetățeni patrioți. El declara fără echivoc: *„Cea dintâi datorie a şcoalei, care trece înaintea oricărei alteia, este de a forma buni cetăţeni şi cea dintâi condiţie pentru a fi cineva bun cetăţean este de a-şi iubi ţara fără rezervă şi de a avea o încredere nemărginită într-însa şi în viitorul ei. Toată activitatea, toată îngrijirea celor însărcinaţi cu educaţia tinerimii, acolo trebuie să tindă”*[2].

Asemenea cuvinte își păstrează întreaga lor semnificație și astăzi, după mai bine de un secol, în condițiile în care în societatea noastră postdecembristă s-a dezvoltat un curent cu o evidentă tendință antinațională, care se face resimțit și la nivelul învățământului, inclusiv a celui superior.

Pentru a da consistență acțiunii de educație patriotică a elevilor, dar și a tuturor cetățenilor, Spiru Haret a apelat la sprijinul unor importanți scriitori, precum George Coșbuc, Alexandru Vlahuță, Șt.O. Iosif, Arthur Gorovei, Mihail Sadoveanu, încurajându-i să publice lucrări despre trecutul istoric al românilor, despre frumusețile patriei, să îndrume cercurile culturale de la sate. Dintre lucrările apărute din inițiativa și cu sprijinul lui Spiru Haret menționăm: George Coșbuc, *Istoria unei coroane de oțel*, consacrată luptei pentru independența României și rolului avut de domnitorul Carol I; Alexandru Vlahuță, *România pitorească*, o adevărată odă închinată frumuseților naturii și vredniciei poporului român; Șt.O. Iosif, *Poem*, consacrat lui Ștefan cel Mare, cu ocazia comemorărilor organizate la împlinirea a patru secole de la moartea domnitorului.

Spiru Haret a antrenat în munca dedicată școlii pe Gavril Muzicescu și D.G. Kiriac, care au elaborat manuale de muzică și au compus melodii pe versuri patriotice. A susținut premierea lui Aurel Vlaicu de către Academia Română, i-a sprijinit – în forme diverse – pe pictorul Camil Ressu și pe compozitorul George Enescu, precum și pe poeții Octavian Goga și Alexandru Macedonski. A militat pentru înființarea *Comisiei Monumentelor Istorice* și a susținut în Adunarea Deputaților Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice (1893); a fost inițiatorul *Muzeului Pedagogic* (deschis în 1910) și a cunoscutei colecții *Biblioteca pentru toți*.

Spiru Haret a fost unul dintre susținătorii *Ligii pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor*, care a avut un rol excepțional în lupta pentru apărarea ființei naționale a conaționalilor noștri aflați sub dominația străină și pentru pregătirea Marii Uniri, care avea să se înfăptuiască în 1918.

Patriot și om politic profund preocupat de soarta țării[3], Spiru Haret a ajuns la concluzia că problema cea mai gravă cu care se confrunta societatea românească la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea era cea țărănească. Repetatele răscoale țărănești arătau limpede că tensiunea socială risca să scape de sub control. Partidul Conservator, dar și cea mai mare parte a Partidului Liberal, nu sesizaseră acuitatea problemei agrare și apreciau că prin întărirea forțelor de ordine și intervenția fermă a acestora, țărănimea putea fi adusă la ascultare.

Spiru Haret nu a împărtășit această atitudine; el a apreciat că țărănimea trebuia ajutată, din punct de vedere material și spiritual, astfel încât situația ei să se amelioreze, iar tensiunea socială să scadă. În calitate de ministru, Haret nu a rămas închis în biroul său de la Minister, ci s-a aflat în permanent contact cu oamenii, mai ales cu învățătorii, dându-le sfaturile necesare, îndemnându-i să-și perfecționeze activitatea didactică, să fie prezenți în viața satului, oferind un model de conduită și moralitate[4]. A susținut înființarea de bănci și cooperative populare, biblioteci sătești, cercuri culturale, cursuri pentru adulți, editarea de publicații pentru țărani (între care revista *„Albina”*). În această activitate, el a antrenat corpul didactic, apreciind că *„el este cel mai numeros; membrii lui sunt răspândiți pe toată întinderea țării, până în unghiurile cele mai ascunse și mai depărtate. Întocmai ca rădăcinile unui arbore puternic, corpul didactic își întinde ramificațiile peste tot, pătrunzând în toate păturile națiunii și confruntându-se cu dânsele și acest neprețuit avantagiu singur el îl are”*[5].

(Continuare în pag. 6)

Imagini din Expoziția Spiru Haret

(Palatul Învățământului, Științei și Culturii Februarie 2006)

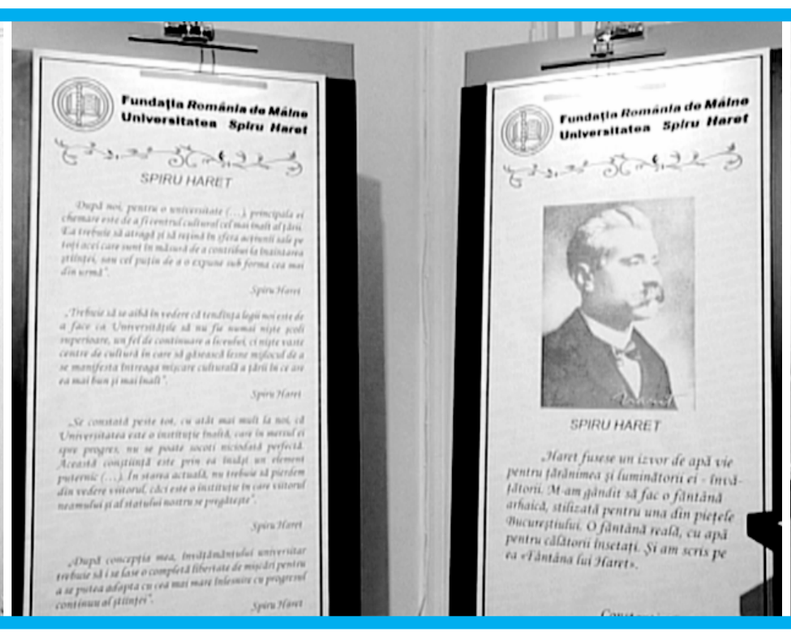

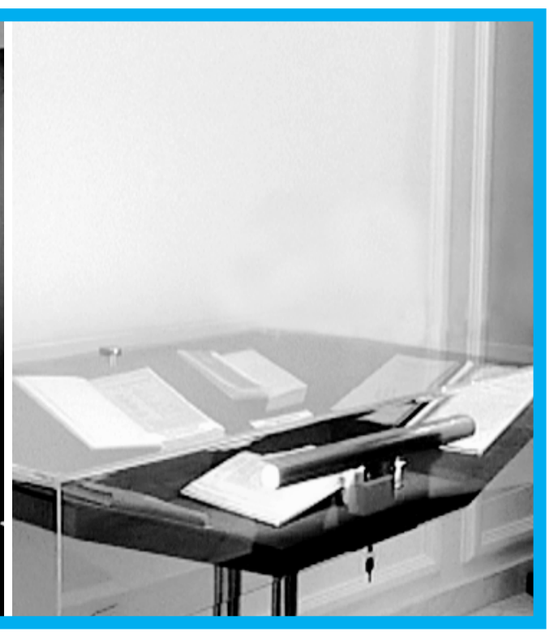

Sesiunea ştiinţifică: Omagiu lui Spiru Haret

Prof.univ.dr. Carmen Furtună:

Caracterul teoretic şi metodologic novator al concepţiei sociologice haretiene

Înscriindu-se în seria de variante româneşti ale sociologiei pozitivist-evoluţioniste (Auguste Comte, Herbert Spencer), contribuţia lui Spiru Haret la dezvoltarea sociologiei româneşti este remarcabilă.

Sursele acestei contribuţii pot fi identificate în bogata sa activitate de reformator social, în modalităţile sociologice în care a conceput şi elaborat multe din lucrările sale (dintre care elocventă este *Chestia ţărănească*) şi, în mod deosebit, în analizele, rapoartele, alte categorii de documente cuprinzând propuneri şi soluţii pentru reformarea şi modernizarea învăţământului românesc, la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul veacului al XX-lea.

Relevanţa contribuţiei sale în sociologie poate fi evaluată, cel mai obiectiv, prin decodificarea teoriei sale sociale, dezvoltate în lucrarea *Mecanica socială** şi în celelalte lucrări cu conţinut sociologic. O asemenea evaluare evidenţiază faptul că sociologia haretiană nu se limitează numai la un demers metodologic nou în domeniu, ci ea cuprinde o viziune proprie, concepte, ipoteze şi teze esenţiale privind natura societăţii omeneşti, structură şi dinamică socială, precum şi o teorie a progresului intelectual şi a civilizaţiei umane.

Încadrându-se între lucrările de pionierat privind aplicarea metodelor matematice în sociologie, lucrarea *Mécanique sociale*, redactată în limba franceză, începe să fie scrisă de Spiru Haret la 29 mai 1910 şi va fi terminată la 14 noiembrie acelaşi an. În limba română va fi tradusă şi publicată abia în anul 1969. Citată în lucrările de specialitate româneşti şi străine, va dobândi, pe planul sociologiei, o recunoaştere mondială.

Ideea directoare a *Mecanicii sociale* este problema metodei. Primele cuvinte ale introducerii, ca şi alte numeroase pasaje, exprimă clar faptul că această lucrare este „*o încercare de a aplica metoda ştiinţifică la problemele sociale* sau: „Ne propunem în cele ce urmează să expunem o metodă care va permite, după cum credem, să introducă în studiul problemelor sociale, puţin câte puţin, acea rigoare a raţionamentului care dă atât de strălucite rezultate în ceea ce numim ştiinţele exacte".

Răspunzând întrebării de ce nu şi-a intitulat cartea *Sociologie mecanică*, Haret evidenţiază accentul metodologic şi nu cel teoretic sau sistematic în tratarea problemelor sociale: „Poate să fie sociologie mecanică dacă tratezi ştiinţa sociologiei după metoda mecanică; dar este şi mecanică socială dacă faci o carte în care nu arăţi alta decât cum se poate aplica mecanica la sociologie. Eu, acest din urmă lucru l-am făcut. Dacă aş fi voit să-l fac pe cel dintâi, mi-ar fi trebuit, nu un volum de 250 pagini, ci cine ştie câte şi o competenţă pe care nu o am".

Subliniind în capitolele introductive necesitatea utilizării metodei matematice în studiul fenomenelor sociale, treptat, capitolele următoare se încarcă de tensiune socială pe măsură ce se realizează cuprinderea de ansamblu a problematicii sociologice. În acest mod, apare primul mare capitol, *Statica*, apoi cel de-al doilea capitol de fond, *Dinamica*, la care se adaugă alte două, rezervate analizei forţelor sociale şi problemei civilizaţiei. Prin urmare, Haret respectă capitolele „clasice" ale mecanicii care studiază ponderile, „greutăţile", corpurile fizice (statica), mişcările acestor corpuri ca traiectorie, viteză şi acceleraţie (cinematica) şi mişcarea, ca interacţiune a corpurilor în funcţie de forţele lor (dinamica).

În concepţia lui Haret, în conformitate cu raportul dintre metodă şi teorie, arhitectura mecanicii sociale poate fi reprezentată prin modelul unei bolţi care aşează la bază procedeele matematice şi statistice elementare, se ridică la procedee mai complicate de modelare, menite să exprime realităţi sociale mai complexe şi mai ample, pentru ca, în final, să descrie o linie descendentă spre istoria socială, spre viaţa socială concretă, unde procedeele mecanic-matematice, axiomatice nu sunt abandonate, dar lasă loc, în mare parte, interpretării istoric-comparate, propriu-zis sociologice. Ultimele capitole sunt şi cele mai apropiate de perspectiva sociologică de analiză, având, adeseori, un conţinut surprinzător de înaintat în explicarea unor probleme ca viaţa, evoluţia socială, capitalul, dobânda, civilizaţia etc.

În analiza *esenţei societăţii omeneşti*, Spiru Haret dezvoltă concepţia potrivit căreia principala ei forţă o reprezintă individul uman, elementul ireductibil al vieţii şi creativităţii sociale. În acest sens, el precizează: „Vom numi societate sau corp social, o reunire de indivizi supusă, pe de o parte, acţiunilor reciproce, iar pe de altă parte, unor acţiuni exterioare. Individul este elementul constitutiv al corpului social, căci este indivizibil. El joacă pentru corpul social acelaşi rol pe care îl joacă atomul pentru un corp material".

Indivizii reali, vii, concreţi, reprezintă pivotul vieţii sociale şi se substituie, în concepţia lui, înseşi grupurilor sociale, întrucât ei se constituie în veritabili „agenţi" ai activităţii sociale, nu „produşi" sau rezultate ale acesteia. Pentru Spiru Haret, societatea nu are o existenţă de sine stătătoare, ea nu reprezintă o realitate ontologică în sine şi pentru sine. Existenţa socială se înscrie însă în ordinea universală ca o realitate comensurabilă şi cognoscibilă, pe calea metodelor ştiinţelor exacte, dar numai concretizată în indivizii umani din care este compusă, fără participarea cărora nu este posibilă nici o raţionalizare sau instrumentalizare a vreunui proiect de reformă socială. Ei sunt, în acelaşi timp, beneficiarii rezultatelor unor astfel de raţionalizări sau de reforme sociale, reprezentând un corp activ, inteligent şi conştient, care nu trebuie tratat ca o masă inertă, ale cărei probleme trebuie să fie soluţionate de altcineva, decât de ei înşişi. O asemenea tratare a participării agentului beneficiar la raţionalizarea propriei sale condiţii de existenţă nu a fost abordată, în sociologie, până la el.

În ceea ce priveşte *statica socială*, care implică analiza elementelor constitutive ale societăţii, a relaţiilor dintre ele şi, în special, a ponderii lor în ansamblul structurii sociale, Spiru Haret insistă asupra conceptului de *echilibru social*, pe care îl consideră ca un concept central şi ca finalitate dezirabilă a oricărui sistem social normal. Un asemenea obiectiv – *realizarea structurilor sociale echilibrate, raţionalizate* – poate fi înfăptuit, în principal, prin intermediul unei practici „inteligente", fără a fi neapărat ştiinţifice, respectiv, prin „autoobligaţia" pe care agentul social îşi întemeiază propriile sale aspiraţii şi motivaţii, în contextul unui efort necesar realizării unui obiectiv comun, raţional. Pentru el, starea socială poate fi identificată prin calitatea ei economică, intelectuală şi morală, rezultate, între altele, din existenţa în viaţa socială a inerţiei, concomitent cu mişcările relative şi cu egalitatea acţiunii cu reacţia, într-un spaţiu social dat, în care pot fi identificate relaţii exacte, între masa, viteza, forţa şi timpul în care un sistem social se mişcă. Variantele unei soluţii sociale sunt multiple şi diferite, dat fiind faptul că orice sistem social este supus schimbării permanente, atât a indivizilor care îl compun, cât şi a mediului extern în care există şi evoluează. Variabilitatea influenţelor exercitate asupra societăţii, ca şi a relaţiilor dintre ele se desfăşoară *pe trei grupuri de coordonate: economice, intelectuale şi morale*, care reprezintă, în fond, forţele generative ale dinamicii sociale. Nici una dintre acestea nu este absolut primordială în raport cu celelalte. Ele dobândesc un astfel de caracter numai în funcţie de perspectiva analizei şi de situaţiile concrete analizate.

Factorii economici cuprind fertilitatea solului, condiţiile climatice, bogăţiile naturale, comunicaţiile etc. Cei *intelectuali* se referă la gradul de inteligenţă naturală, aptitudinile intelectuale ale populaţiei, gradul de instrucţie, numărul şi valoarea instituţiilor culturale, dezvoltarea ştiinţelor şi artelor, frecvenţa apariţiei oamenilor de talent şi de geniu. În general, „cantitatea de informaţie" răspândită într-o societate.

Factorii morali sunt constituiţi din gradul de blândeţe sau de violenţă naturale, temperamentul naţiunii, moravurile rezultate din prescripţiile morale religioase, legile vieţii de familie şi a modului de constituire a acesteia ş.a. Acţiunea conjugată a acestor categorii de factori poate genera, în cazul staticii sociale, un echilibru social durabil (în condiţiile în care asemenea forţe există şi acţiunea lor este maximă). În cazul dinamicii sociale, mişcarea socială este în fiecare moment rezultatul forţelor sociale cărora li se supune.

Starea de echilibru a unui corp social nu este echivalentă cu o stare de repaos, ci cu una în care fiecare membru al corpului îşi păstrează o situaţie constantă, respectiv când condiţiile economice, intelectuale şi morale rămân invariabile şi agenţii sociali sunt mulţumiţi de soarta lor şi nu mai au o aspiraţie de schimbare a acelei stări de echilibru. Dar, poziţia socială a unor indivizi, ca şi forma corpului social pot varia şi datorită impulsului anterior pe care l-au suferit. Prin urmare, societatea se află, practic, în continuă mişcare şi schimbare, atât datorită acţiunii forţelor de mai sus, unei anumite inerţii, dar şi ca urmare a efectelor pe care le au asupra sa „forţele instantanee" (forţe care acţionează într-un timp foarte scurt, dar cu mare intensitate), cum sunt războaiele (civile sau dintre naţiuni), revoluţiile, invaziile, epidemiile, inundaţiile, cutremurele, foametea ş.a. „Forţele instantanee" produc „şocuri" (pierderi de energie vie) în corpul social, care suportă deformaţii, exprimate în modificarea bruscă a distanţelor sociale dintre indivizi, ca şi a configuraţiei sale. Însă, orice corp social deformat are tendinţa de a reveni la forma sa anterioară, datorită acţiunii forţelor instantanee, ce asigură coeziune (mai mică sau mai mare) şi elasticitatea oricărei „mase" sociale organizate într-un corp social. Din acest punct de vedere, cu cât o societate este mai puternic constituită (caracterizată de legături sociale puternice şi intense), cu atât ea este mai puţin elastică şi invers. Aceasta înseamnă că ea pierde mai greu „forţa vie", care este singura şi veritabila bogăţie a oricărei societăţi. Dinamica unei societăţi este marcată şi de sensurile în care acţionează diferitele forţe sociale. Dacă ele sunt concurente sau opuse, sistemul social slăbeşte (pierde energie). Când ele sunt convergente şi acţionează în aceeaşi direcţie, rezultanta lor va fi realizarea echilibrului social care se va exprima în faze superioare de evoluţie socială, în civilizaţie. Preocupându-se de „mecanica socială", care, la limită, se identifică cu „dinamica socială", Spiru Haret a urmărit să identifice „legile mişcării sociale". Una din aceste legi este, în concepţia lui, *legea continuităţii fenomenelor sociale*, potrivit căreia ceea ce ne apar a fi fenomene sau realităţi sociale diferite, în esenţă, nu sunt decât evoluţii neasemănătoare ale uneia şi aceleaşi „materii sociale", evoluţii generate de cauze externe diferite.

Civilizaţia, spre exemplu, nu este o entitate abstractă, ci o realitate care constă din „centre de civilizaţii" diferite, a căror apariţie sau dispariţie nu înseamnă „rupturi", ci doar momente în evoluţia generală a umanităţii, care este cumulativă (acumulează „energie socială").

Analizând în această perspectivă dinamica socială, el elaborează a doua mare „lege" a mişcării sociale: *legea creşterii geometrice a inteligenţei medii a societăţilor*. Prin ea, Spiru Haret intenţiona să explice, în cazul acumulării energiei intelectuale de către societăţile omeneşti, faptul că în societate există două tipuri de inteligenţă: medie şi maximă. Primul tip exprimă „caracterul intelectual" al societăţii, în timp ce inteligenţa maximă „este reprezentată de indivizi cu inteligenţă superioară, care lărgesc câmpul intelectual al acestei societăţi şi-i ridică nivelul". În timp ce inteligenţa medie creşte continuu, dar lent, cea maximă „poate determina o ridicare subită sau cel puţin într-un timp scurt, a stării intelectuale medii a societăţii şi a celorlalte condiţii ale sale".

Sensul general al dinamicii sociale şi facilitatea sa ultimă o reprezintă realizarea „civilizaţiei interioare" a societăţii, care presupune: împărţirea echitabilă a bogăţiei sociale, transformarea naturii intime a omului „în sensul debarasării lui totale de sălbăticia primitivă" şi construcţia unui edificiu social durabil, care să se menţină într-o „stare normală" cât mai mult posibil. Criteriul civilizaţiei este asigurarea „binelui social", reprezentând „o stare socială în care indivizii să-şi aibă partea lor suficientă din toate foloasele civilizaţiei", realizată prin „creşterea coordonatelor sociale ale fiecărui individ" în cadrul realităţilor istorico-sociale naţionale. Un asemenea obiectiv nu se poate realiza prin simpla adoptare de legi juridice, acestea fiind doar mijloace, instrumente „care nu acţionează decât acolo unde o forţă nu le pune în mişcare". Iar o asemenea forţă trebuia să fie ceea ce a fost haretismul – o mişcare socială generală, având ca însuşire sporirea prin intermediul şcolii, a fondului intelectual al societăţii, condiţia sine qua non a dezvoltării economice şi morale.

În domeniul metodologiei sociologice, contribuţia lui Spiru Haret este originală, nu numai pentru sociologia românească, ci şi pentru cea europeană şi universală. Aceasta, întrucât el a conceput o schemă metodologică superioară celei propuse de reprezentanţii mecanicismului sociologic, elaborând o sociologie matematică şi nu una mecanicistă, aşa după cum s-a considerat ulterior. Deşi, înaintea lui, L. Ward şi L. Winiarski au utilizat termenul de „mecanică socială" şi „sociometrie", nici unul nu a aplicat propriu-zis matematica la studiul vieţii sociale, în timp ce Spiru Haret îşi propune în mod expres, în *Mecanica socială,* „o încercare de a aplica metoda ştiinţifică la problemele sociale" şi de „a aplica matematica la sociologie", pornind de la convingerea că aplicarea metodei matematic-mecaniciste în sociologie poate da rezultate cel puţin asemănătoare cu cele obţinute prin utilizarea altor metode considerate „neştiinţifice".

Aplicarea acestei metode în studiul vieţii sociale este posibilă datorită continuităţii fenomenelor sociale, care are caracterul unei legi ce poate fi stabilită prin observaţie. Societatea reuneşte oameni care acţionează unii asupra altora, iar asupra lor se exercită, concomitent, acţiuni exterioare, într-un spaţiu social, în care „poziţia" unui individ este variabilă, ca şi poziţia unui corp social sau a unei societăţi. El şi-a propus să introducă în studiul fenomenelor sociale o metodă care să permită „acea rigoare a raţionamentului care dă atâtea strălucite rezultate în ceea ce numim ştiinţele exacte". Convins că, atunci când ştiinţa va ajunge la un nivel superior de dezvoltare, mecanica socială va putea aborda cele mai complexe realităţi sociale, cum ar fi „aceea a ereditării voinţei şi multe altele, pe care astăzi nici nu suntem în stare să le formulăm cum trebuie". Esenţială, în concepţia lui, este îmbinarea organică a metodologiei de cercetare propuse cu teoria sociologică, în care procedeele matematice şi statistice elementare, situate la baza demersului, se completează treptat cu procedee din ce în ce mai complexe, de modelare, în măsură să explice realităţi din ce în ce mai complexe şi mai ample, atât din domeniul staticii, dinamicii forţelor sociale, cât şi la nivelul superior de analiză, consacrat problematicii „civilizaţiei".

Aplicând la educaţie (domeniul său fundamental de activitate) principiile teoretice şi metodologice pe care le-a elaborat, Spiru Haret susţinea, în esenţă, că educaţia şi instrucţia trebuie să aibă ca funcţie socială intervenţia atât de profundă în formarea şi transformarea personalităţii umane, încât aceasta să transmită până la nivelul ereditării tot ceea ce omenirea a acumulat pozitiv, generaţie după generaţie.

Pentru ca educaţia să pătrundă la nivelurile cele mai intime ale conştiinţei şi să scoată omul din starea de „violenţă primitivă", conducându-l spre „civilizaţia integrală", este necesar ca ea să acţioneze, pe cele mai diverse căi, pe tot parcursul vieţii omului şi să se realizeze nu numai în instituţiile şcolare, ci şi dincolo de acestea, în toate organizaţiile şi instituţiile sociale educaţionale.

Aceasta este substanţa ideatică de bază a întregii politici şcolare şi educaţionale pe care a elaborat-o şi aplicat-o Spiru Haret şi care a generat marea mişcare social-culturală şi educaţională, care a fost şi continuă să rămână „haretismul", atât ca doctrină, cât şi ca acţiune socială.

Extinzând analiza la întreaga societate românească, Spiru Haret considera că, în epoca modernă, îndeosebi în intervalul 1848-1900, România a înregistrat progrese semnificative, dar acestea nu s-au înfăptuit după „un plan armonic şi bine hotărât", care să fie realizat nu numai de o elită politică, ci şi de acţiunea conjugată a acesteia cu o masă de oameni, care trăiesc în cadrul unor unităţi sociale teritoriale moderne, organizate şi gestionate de organisme şi instituţii, de asemenea moderne, conduse de specialişti formaţi în secţii specializate de ştiinţe administrative ale universităţilor.

Dincolo de limitele teoretice şi metodologice ale mecanicii sociale haretiene, (derivate, în principal, dintr-un anume reducţionism sociologic, explicabil în epocă), contribuţia lui Spiru Haret la dezvoltarea sociologiei ca ştiinţă în România este de semnificaţie majoră, atât prin deschiderile teoretice, metodologice pe care le-a operat, introducerea instrumentelor matematice, a modelării şi a perspectivei analizei cantitative cauzale a datelor în sociologie, cât şi prin amplele acţiuni socio-culturale pe care le-a iniţiat, le-a sprijinit şi, nu de puţine ori, le-a finalizat. Contribuţia s-a întrupat într-un sistem sociologic care demonstrează că dezvoltarea societăţii, în general, a celei româneşti, în special, poate fi realizată prin cunoaştere ştiinţifică, dezvoltare cultural-spirituală a membrilor societăţii, participare publică la activitatea şi viaţa socială şi iniţiere intelectuală în conducerea politică a societăţii.

Întreaga activitate, opera vieţii sale îi dau dreptul, după cum sublinia unul dintre contemporanii săi, „de a face parte din grupul puţinilor oameni pe care opinia publică a ţării în care au trăit îi defineşte dându-le viaţa ca exemplu şi numele ca epocă". Şi, am adăuga, de a se alătura unor mari nume, care ilustrează, cu cinste ştiinţa mondială.

* Spiru Haret, *Mecanica socială*, Editura 100+1 GRAMAR, Bucureşti, 2001.

Prof.univ.dr. Florian Tănăsescu:

Culturalizarea satului românesc în viziunea lui Spiru Haret

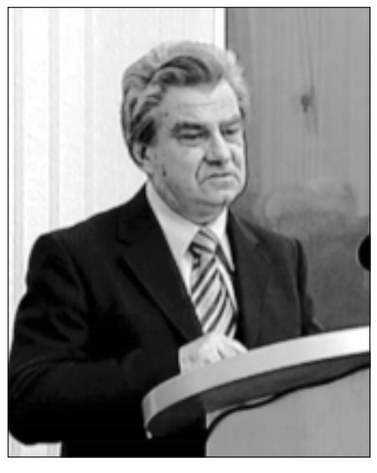

„Momentul" aniversar *Spiru Haret* a resuscitat interesul pentru opera lăsată moştenire posterităţii de ilustrul nostru înaintaş. Mai multe publicaţii se referă fugitiv la crâmpee din vasta sa trudă pentru binele neamului românesc, între care şi „Adevărul", căreia domnul ministru al culturii, Adrian Iorgulescu, îi acordă un interviu. „Vreau să scot cârciuma din căminul cultural", titrează cotidianul bucureştean, relevând - „ceva" din esenţa interviului. Spunem „ceva", întrucât d-nul ministru anunţă, în fond, demersuri pentru înlăturarea atitudinii inerţiale întru revigorarea culturală a oropsitului dintotdeauna sat românesc. „Primul lucru pe care mi se pare important să-l realizez – declară domnul Adrian Iorgulescu – este reabilitarea infrastructurii culturale rurale", iar în continuare menţionează: „Un studiu ne arată că 96% din săteni primesc informaţia prin intermediul televiziunii, iar 65%, în mod direct, la aşezămintele culturale din mediul sătesc. De aceea vom avea două obiective: repararea clădirilor respective şi modificarea legii aşezămintelor culturale, aşa încât să putem readuce acolo manifestări menite să conserve tradiţiile locale, să favorizăm socializarea şi schimburile culturale cu alte localităţi din ţară sau din străinătate, să facem posibilă proiecţia de DVD-uri, să creăm biblioteci şi să ducem Internetul. Dacă la oraş există elite comparabile cu cele europene, la sate, unde trăiesc 50% din români, nivelul cultural este de secol 19, iar inerţiile sunt foarte mari".

Întâmplător sau nu, interviul apărea, cu o zi înaintea împlinirii a 155 de ani de la naşterea inegalabilului reformator Spiru Haret, motiv suficient, credem noi, pentru a-l plasa într-o astfel de postură: „Majoritatea căminelor culturale nu sunt, aşa cum cred unii, produsele epocii comuniste – ne reaminteşte domnul ministru. Ele au fost construite după modelul european, începând cu sec. al 19-lea din iniţiativa unor mari cărturari, cum ar fi B.P. Hasdeu sau Spiru Haret".

Domnul Iorgulescu recunoaşte o realitate dramatică a lumii rurale româneşti postcomuniste, când decăderea economico-socială este însoţită de un regres masiv şi aproape total al activităţilor cu caracter cultural în mediul rural. Cauzele şi vinovaţii pentru starea deplorabilă a satelor se cunosc, cum se cunoaşte şi faptul că la promisiuni suntem bine plasaţi, în schimb la realizări suntem la coada unei imaginare ierarhii.

Evocarea lui Spiru Haret şi a lui B.P. Hasdeu ne trimite înapoi în timp când, spre deosebire de vremurile pe care le trăim, oameni de mare calibru uman, intelectual şi moral s-au lansat în energice demersuri pentru luminarea satelor, pentru ridicarea nivelului lor economico-social, educaţional şi cultural. Şi este firesc să fi avut astfel de personalităţi, întrucât un „popor de ţărani", cum au fost socotiţi românii, nu putea rămâne *sine die* subdezvoltat.

Prin comparaţie, situaţia actuală în care se află satul românesc, cauzată de dezinteres, ignorarea realităţilor presante, demagogie şi lipsa perspectivelor, chiar în condiţiile (sau cu atât mai mult) ale integrării în UE, cu epoca în care a trăit Spiru Haret, ca şi cu epoca în care a viţuit Dimitrie Gusti, un alt ilustru reformator şi om de acţiune, ne relevă diferenţieri care nu pot fi ignorate dacă, în adevăr, se vrea reabilitarea (măcar sub raport cultural) a satului românesc. Atât Haret, cât şi Gusti erau produsul exigenţelor şi aşteptărilor societăţii româneşti aflată în plină expansiune spre modernitate, fiecare dintre ei generând demersuri care erau reclamate de realităţi presante ale timpului istoric.

Haret concepe opera reformatoare în condiţiile în care se constituie statul român modern (1859), ce obţine independenţa (1877) pe câmpurile onoarei şi dăruirii totale a ţăranilor români spre izbânda neamului întru libertate. Din nefericire, se stinge din viaţă, nu cu mult timp înainte de înfăptuirea României Mari, a statului naţional unitar român, pe care defăimătorii de ieri sau de azi nu au putut şi nu vor putea să clintească din ce a fost şi este zidirea statală la 1918: finalizarea procesului construcţiei statale, împiedicată, vreme de veacuri, de dominatorii străini.

Haret este iniţiator al unei vaste opere reformatoare, Gusti este continuator al său, pe alte planuri însă, dat fiind noul context socio-politic, care reclama alte coordonate ale demersurilor în domeniile ştiinţei, învăţământului şi culturii.

Era nevoie de o extensie a cunoaşterii realităţilor sociale la nivelul României întregite, cum era nevoie deopotrivă şi de un nou program de investigare şi interpretare a acestor realităţi. Profesorul D. Gusti, înţelegând imperativele timpului, dar şi continuând opera iniţiată de marele său înaintaş, transformă sociologia în pionul esenţial al demersurilor sale, căreia îi dă forţă prin imaginarea şi punerea în operă a unui sistem integrat de cercetare, învăţământ şi acţiune socială, considerat în epocă, ca şi mai târziu, performant şi original. Rezultatele deosebite obţinute de Şcoala naţională de sociologie în epoca interbelică sunt expresia dăruirii totale în slujba idealurilor naţionale.

Dincolo de aparenţe, omul rece, calculat, distant la primul contact cu un interlocutor, era deschis, sincer, direct, emanând bunătate şi înţelegere. Pe acest fond uman, pe care l-a relevat Traian Herseni mai târziu, şi pe cunoaşterea realităţilor lumii satului românesc îşi construieşte Haret programul său reformator şi acţiunea socială care să-l pună în operă

Identifică în învăţători şi preoţi agenţii sociali cu care să pună în practică ideile şi pe care îi apără de acuze nedrepte şi interesate în Parlament, la Guvern şi în faţa Regelui. Cu acestea începe marea operă de regenerare morală, culturală şi educativă desfăşurată pe fondul creării unor instituţii bancare menite să ajute ţărănimea în ameliorarea propriei existenţe prin cultivarea mai eficientă a pământului şi valorificarea roadelor acestuia.

Învăţătorii şi preoţii sunt angrenaţi, astfel, într-o acţiune socială de anvergură şi de durată. Ei sunt pionii esenţiali ai aplicării, în mediul rural, a prevederilor legilor de reorganizare a învăţământului primar şi de dotare a acestuia cu locaţii corespunzătoare. Tot ei sunt şi cei care pornesc o vastă acţiune de culturalizare a sătenilor cu alte mijloace decât învăţământul şcolar. Dincolo de şcoală, ca instrument educaţional esenţial, atât copiii, cât şi tinerii, adulţii şi chiar bătrânii sunt angrenaţi în diverse forme de activităţi culturale, sociale şi economice în propriul lor beneficiu şi, deopotrivă, în folosul comunităţii din care făceau parte.

Elevii participă la activităţi complexe extraşcolare; tinerii iau parte la şezători, conferinţe ştiinţifice şi educative, fac excursii şi încântă pe săteni cu jocurile şi dansurile lor în căminele culturale, care apar cu sutele în mediul rural; adulţii care nu ştiu „carte" sunt învăţaţi să scrie şi să citească, sunt instruiţi cum să cultive mai eficient şi cu mijloace moderne pământul, cum să utilizeze banii împrumutaţi de la băncile populare ş.a.m.d.

Dezvoltarea educaţiei prin învăţământ este însoţită, astfel, de asanarea morală şi educaţională a populaţiei rurale şi de îndrumarea ei spre cunoaştere şi cultură printr-o reţea de instituţii ce sunt create tocmai având asemenea obiective. Asociaţii ţărăneşti (cooperative), bănci populare (în 1903 erau deja 700 de astfel de instituţii, iar în 1907 aproximativ 2000), universităţi populare, asociaţii şi societăţi cu obiective cultural-ştiinţifice, instituţii patronate de stat cu atribuţii în domeniul răspândirii culturii în mediul rural (Casa Şcoalelor, a cărei activitate, după aproape patru decenii, a contribuit la dotarea bibliotecilor populare rurale cu peste 1,5 de milioane volume) etc.

Spiru Haret a creat el însuşi unele asociaţii sau instituţii („Steaua", societate pentru publicarea cărţilor ieftine pentru elevii claselor secundare, „Asociaţia Universităţii Populare din Bucureşti" etc.) sau a făcut parte din conducerea lor (vicepreşedinte al „Societăţii pentru Învăţătura Poporului Român"), a editat diverse publicaţii („Sămănătorul", „Albina", „Revista Generală a Învăţământului" etc.), în care îşi expunea ideile, combătea atacurile la adresa programului său reformator, propunea şi argumenta necesitatea unor noi demersuri.

Reformatorul şi reforma sa, care nu se limitează, cum adesea se afirmă, doar la sistemul educaţional, ci la o paletă mult mai cuprinzătoare de domenii vitale pentru propăşirea satului românesc, s-au materializat în afirmarea cu vigoare a unei concepţii sociologice despre dezvoltarea societăţii, obiectivată prin cunoaştere ştiinţifică, dezvoltare cultural-spirituală şi primenire morală a membrilor societăţii, care sunt chemaţi să-şi dezvolte cunoştinţele, să se implice în viaţa social-politică, să ia parte activă la conducerea şi gestionarea treburilor comunităţilor din care făceau parte.

Mesajul său reformator străbate nealterat epocile ce au urmat prin substanţa sa ştiinţifică, socială şi patriotică.

Personalităţile exemplare, cum este şi Spiru Haret, care ocupă un loc distinct în cadrul generaţiei sale prin performanţele ştiinţifice îndeosebi, dar şi educaţionale, culturale şi socio-politice, nu dispar din conştiinţa publică, o dată cu trecerea lor în nefiinţă. Ecoul existenţei lor terestre, indiferent de epocă, se prelungeşte în timp, traversând veacurile. Este un tip deosebit de comunicare nonverbală, un liant între cei ce au fost şi cei ce sunt, o împărtăşanie de idei şi valori, o permanentă comparaţie între experienţe de viaţă şi de acţiune intergenerațională şi, deopotrivă, o carte de vizită pentru orice comunitate naţională.

La mai bine de un veac şi jumătate de la naşterea sa, Spiru Haret, gratulat de contemporanii săi şi de urmaşii acestora în fel şi chip („om al şcolii", „părinte al ţărănimii", „cel mai popular ministru" etc.) ne reaminteşte că viaţa este un dar unic, care trebuie preţuit şi mai ales pus în slujba unor idealuri umane, necum pierdut în egoisme sau pângărit prin atitudini, comportamente, manifestări care sunt contrare însăşi raţiunii de a fi a omului.

Sesiunea ştiinţifică: Omagiu lui Spiru Haret

Cuvântul rostit de
prof. univ. dr. Ecaterina Andronescu,
rectorul Universităţii Politehnica Bucureşti,
preşedintele Consiliului Naţional al Rectorilor

„Pot spune că aici au fost luminate, accentuate alte ipostaze care conferă personalităţii lui **Spiru Haret** *dimensiuni planetare, semnificaţia operei şi activităţii sale reverberând în actualitate.”*

Mă onorează faptul că am fost invitată la această sesiune ştiinţifică omagială consacrată marelui cărturar Spiru Haret, ctitor al învăţământului modern românesc şi mă bucur că am avut şansa să fiu părtaşă la un asemenea eveniment de referinţă pentru viaţa noastră cultural-ştiinţifică. Şi vreau să spun că este la fel de remarcabil faptul că manifestarea aceasta academică a fost iniţiată şi s-a desfăşurat în spaţiul universităţii care-i poartă numele într-un mod atât de strălucit.

Vă mărturisesc că m-a fascinat dintotdeauna opera marelui dascăl reformator al şcolii româneşti, pătrunsă de inegalabila sa dragoste faţă de şcoală, de învăţători şi preoţi, de ţărani, de oameni şi aici a fost evocată tulburător inedita sa corespondenţă cu aceştia.

Şi nu întâmplător în activitatea desfăşurată efemer în fruntea ministerului învăţământului m-am străduit să promovez generoasele sale idei reformatoare, să fac cel puţin cunoscut fenomenul haretian, să contribui la revitalizarea lui.

M-au fascinat demersurile sale îndrăzneţe pentru structurarea învăţământului românesc din perspectiva modernizării lui, unele modele concepute de el dăinuind peste timp – am în vedere, de pildă, Catedra de şosele şi poduri de la Politehnică –, faptele lui Spiru Haret marcate de un adevărat patriotism, curajul şi modul elegant cu care îşi trata adversarii.

Şi sunt fericită să pot spune că aici au fost luminate, accentuate alte ipostaze care conferă personalităţii lui Spiru Haret dimensiuni planetare, semnificaţia operei şi acti vităţii sale reverberând în actualitate.

Prof.univ.dr. Virgil Constantinescu:
Valoarea naţională a sistemului haretian

Robert Escarpit, în lucrarea sa intitulată *De la sociologia literaturii la teoria comunicării*, referindu-se la sistemul de translare şi circulaţia valorilor, relevă că în orice cultură există o pendulare între un model „deliberativ” şi un altul „univectorial”. Desigur – spune Escarpit – că există tradiţii şi pentru un model şi pentru altul, dar sensurile lor diferă.

Pentru modelul univectorial, el invocă „concepţia şcolii publice descrisă în textul lui Pierre-Sebastian Luarentie, care corespunde unui model de irigare, conceput de burghezia triumfătoare a Monarhiei din Iulie şi pus la punct prin legile şcolare ale lui Guizot, în 1833; în fiecare sat era numit un institutor, sever controlat prin includerea sa într-un grup ierarhic univectorial.

În mod firesc, acest tip de model are un caracter universalist, care – în fapt – încadrează structurile localiste într-o idee unică, aidoma creştinismului bizantin care cuprindea parohialismele în dioceze, pe acestea în sinod, iar apoi în conciliu.

Ideile erau create într-un centru unic, iar apoi erau difuzate spre unităţile locale, acestea intrând într-un proces de sincronizare universalistă şi inducând peste tot un consens de receptare relativ identic al mesajului difuzat.

Folosind prin analogie ideile lui Escarpit şi încercând o analiză de sistem organic al fenomenului haretian, am observa că şi în acest caz avem de-a face cu sensuri de difuziune a mesajelor, dar nu în manieră univocă şi, prin urmare, în baza unui model univectorial. Fiindcă, în concepţia lui Haret, ideile se propagă sub forma unor „impulsuri de undă”, fiind direcţionate de către factorii de conducere către mase, fără însă ca mesajul să rămână la acest nivel şi fără a deveni un mesaj „stocat”.

Ideile, ca şi deciziile formulate de către forurile de resort sunt – în primul moment – univoc direcţionate, prin intermediul aparatului birocratic, către mase, dar – apoi – printr-o acţiune de sens invers – ele să revină – sub formă de experienţă trăită – la sursa care le-a emis. Dacă ideile elaborate de către factorii de conducere sunt valoroase şi dacă totuşi nu ajung să fie difuzate la nivel de mase, atunci elementul perturbant îl constituie aparatul birocratic, mai exact, organele de execuţie locală sau departamentală a guvernelor din stat. Aceasta este situaţia societăţii româneşti, care, de la 1848, a avut conducători de elită şi a edictat legi „excelente”, dar – după Spiru Haret – marile probleme sociale nu au putut fi soluţionate, deoarece nu s-a stabilit „... o relaţiune intimă, constantă şi activă între cei care dau impulsie şi cei care trebuiau să o primească”. Punerea în practică a legilor, ca şi explicarea însemnătăţii lor în rândul maselor, au fost „încredinţate unor oameni incapabili de a le înţelege şi, mai cu seamă, incapabili de a convinge pe cei interesaţi de utilitatea lor”.

Ele n-au găsit agenţii adecvaţi pentru a fi propulsate în mediile de jos şi, ca atare, n-au avut finalitatea cu care ele au fost investite iniţial: şi de aici începe elaborarea modelului de tip haretian şi tot aici se află paradigma haretismului ca sistem transductiv-bivectorial. Fiindcă el concepe un universalism al claselor şi un altul al oamenilor. „A venit... vremea ca să începem a lucra şi prin noi înşine”, reprezenta în gândirea lui Haret nu un simplu îndemn patetic, ci o axiomă. Aceasta întrucât la sfârşitul secolului al XIX-lea şi primele decenii ale celui de al XX-lea, România începe tot mai mult să-şi dezvolte ramuri ale economiei ei industriale şi făcea eforturi considerabile pentru a intra în rândul ţărilor civilizate. Procesul protecţionismului economic, ca şi străduinţa de fixare a capitalului autohton în profil teritorial determinau o acumulare de factură centripetă în detrimentul celor de sens centrifug. Marile imperii, mai ales după înfrângerea turcilor în Balcani, numai aveau aceeaşi forţă de dominare şi opresiune asupra ţărilor mai mici şi deci „xenocraţia” (după expresia lui Eminescu), care era reprezentanta intereselor economice şi politice ale imperiilor, devine tot mai mult un strat social cu caracter artificial. Ca „lumpen-aristocraţia imperială” şi ca „pătură clientelară a funcţionarilor metropolitani”, această categorie nu mai are rol predominant de manipulare prin ordine şi dispoziţii venite din afară şi nici nu mai deţine calitatea de a introduce în interior legi şi decrete dictate în exterior. Aceasta deoarece tendinţei de antrenare a ţării noastre în sfera de influenţă occidentală şi subtilităţilor de oferte pentru investiţii în resorturi româneşti, li se opun tot mai mult iniţiative autohtone de a pune în funcţionare resurse naţionale şi sunt mai frecvent concurate de către întreprinderi susţinute de către stat.

Fiindcă e necesar a se sublinia faptul că trusturile străine, ca şi creditele financiare obţinute fie prin concesiune, fie prin dobândă exorbitantă n-au avut numai un caracter exclusiv prădalnic - cum se consideră în lucrări de istoria economiei naţionale şi nici n-au fost definite numai prin investiri de tip extravertit, prin care să „dreneze” dincolo de noi avuţia noastră naţională, ci şi cu ajutorul lor s-a dezvoltat sau a început să se dezvolte treptat o industrie românească proprie şi deci un sector al civilizaţiei carpato-dunărene-pontice. Acest proces însă s-a petrecut la noi extrem de accelerat, în câteva zeci de ani sau în unele situaţii câţiva ani, faţă de spaţiul Occidental, unde durata lui de timp a fost de câteva secole – cum notează şi Haret. Şi atunci, în noul stadiu pe care-l parcurgea ţara noastră la această „răspântie de veacuri” impunea crearea unui nou model de societate de masă şi autorizarea unui alt agent creator de social, care să devină figură reprezentativă, iar modelul său să apară ca valoare-etalon de orientare politică. Acest nou agent avea o misiune organică, aceea de a asigura şi susţine circulaţia informaţiei culturale de la nivelele înalte către clivajele de jos şi de a institui – prin intermediul acestui agent – un model transductiv-bivectorial. Uzând de un astfel de procedeu şi urmărind să-l aplice consecvent pentru o finalitate transformatoare, Spiru Haret realizează o inducere iterată a unei structuri de la nivelele iluminate către straturile de bază, corelată în feedback pe aceeaşi cale lineară cu sursa. Prin intermediul acestei structuri, sociologul a urmărit să modeleze comportamentul claselor de jos în funcţie de sarcinile sociale pe care urmărea să le împlinească şi, printr-o acţiune de sens invers, modifica permanent itemii strategiilor acţionale şi corecta fără întârziere, chiar modelul destinat să producă efectele scontate. În felul acesta, el permanent „instructa” pe agentul său executor de program şi îi inducea lui însuşi redefinirile necesare survenite în urma informaţiilor trimise de către aceşti agenţi, realizându-se deci perfect relaţia „feedback” şi justificându-se total ideea de model transductiv-bivectorial. De aici decurg câteva consecinţe, cu incidenţă esenţială atât la nivel de „comandament” – emiţător de decizie -, cât şi la nivel de executor al ei, adică la nivelul agentului; fiindcă – aşa cum s-a spus – şi am consultat şi documentele de la Academie despre Spiru Haret, el a purtat o permanentă corespondenţă nu numai cu învăţătorii şi preoţii, dar a avut unele scrisori chiar de la ţărani. Şi această legătură s-a păstrat şi pe alt plan. Se ştie că unii învăţători sau chiar ţărani care veneau la Bucureşti, de multe ori trăgeau şi dormeau noaptea în casa lui Spiru Haret, ceea ce este un gest

inegalabil. Aceasta era de fapt şi un fel de sursă informativă; prin ei, de fapt, Spiru Haret cunoştea realitatea căreia i se adresa, şi-i instruia pe aceşti agenţi producători de social spre realizarea programului pe care-l avea.

În concepţia lui Spiru Haret, învăţătorul, în funcţia lui „apostolică” şi în rolul său „chreştinist” – după expresiile autorului – are menirea de a introduce în istorie – dacă se poate spune aşa – clasele de jos, în speţă ţărănimea şi de a ridica moralul acesteia din urmă prin instruire, prin „îmbunătăţirea soartei lui materiale” şi prin devoţiune de ordin afectiv. De aceea, modelul lui, al învăţătorului, este acela al misionarului organic, adică al omului înzestrat cu chemarea mesianică a iubirii de aproape şi înnobilat cu pasiunea celui dezinterest, care continuă să răspândească binefacerile culturii şi în afară de şcoală, adică în rândul maselor de oameni ai pământului. Fiindcă, în concepţia pe care o analizăm, învăţătorii „continuă a face parte din poporul din care au ieşit, ei păstrează contactul cu dânsul, sunt ţărani cu ţăranii şi orăşeni cu orăşenii. Aceasta le permite să stabilească şi să conserve cu consătenii lor sau cu cetăţenii lor relaţii de cordialitate şi să le capete încrederea, care va face ca vorba lor să fie primită ca vorba unui prieten, iar nu ca a unui slujbaş, oarecare, totdeauna mai mult sau mai puţin înstreinat de cei ce-l înconjoară, chiar prin natura însărcinării lor”. Or, aceştia, printre care trăieşte, sunt cei culţi, iar ţărănimea ocupă un loc primordial. „Declar mai întâi – proclama Spiru Haret (proclamaţie care seamănă cu jurământul de credinţă rostit de către Ion Ionescu de la Brad) – că principala mea preocupare în cele ce urmează va fi mai cu seamă pentru clasa ţărănească. În adevăr, această clasă este aceea care a fost mai puţin atinsă de mişcarea noastră de regenerare naţională. Cauzele sunt multiple, o parte din ele le-am arătat. Insist însă asupra aceleia că tocmai asupra acestei clase, care este cea mai numeroasă şi cea mai puţin cultă, şi în care era mai mult de făcut, guvernele au fost lipsite de organe de acţiune destul de numeroase şi de instruite. Or, cum schimbarea oamenilor din organele executive ale guvernelor „nu se poate face dintr-o dată sau în scurt timp”, e nevoie de intervenţia oamenilor de bunăvoinţă, buni patrioţi şi buni cetăţeni”..., care trebuie să înţeleagă că e de datoria tuturor de a lucra pe cât pot pentru binele comun.

Corpului didactic îi revine de drept cea mai mare parte din această datorie, pentru că el singur întruneşte toate condiţiunile ce se cer pentru împlinirea acestei sarcini de onoare şi el este cel mai indicat a o finaliza. În consecinţă, lui i se deschide un câmp vast de activitate creatoare şi tot lui i se oferă şansa unică de a-şi dovedi aptitudinile vocaţionale de propăşitor al claselor de jos. Şi atunci, pornind de la modelul transductiv-bivectorial – la care m-am referit – şi vorbind de un anume consens între emiterea şi receptarea mesajelor informaţionale, observăm că învăţătorii – în concepţia haretiană – nu reprezintă simple canale fizice de transmitere a dispoziţiilor de la centru spre clivajele inferioare şi nici nu sunt nişte mediatori tehnici de circumstanţă între forurile politice ale puterii de stat şi masele de oameni ai muncii, ci ei au rol de reglator social, adică au o funcţie relativ autonomă de producători de social. Ei „au o cultură care lipseşte în mare parte organelor obişnuite ale puterii centrale” şi „pot lucra ca organe inteligente, care ştiu ce vor” şi „îşi dau seama de însemnătatea scopului ce sunt chemaţi să realizeze”. Totodată, ei au avantajul stabilităţii absolute în comună şi „pot avea în acţiunea lor ce o întreprind o continuitate deplină şi totală care lipseşte altora”; şi atunci, influenţa modelatoare pe care o exercită nu este numai una de principiu, adică nu este numai una „de jure”, ci una „de facto”. Aceasta, deoarece învăţătorul – după Haret – nu lucrează numai „propagandistic” – dacă se poate spune aşa – şi ca atare el nu transmite numai idei din manuale sau din material didactic, ci este şi o sursă de iradiere practică: exemplul gospodăriei sale, introducerea micilor industrii casnice în economia familială etc. Mai mult chiar, Haret realizează o impresionantă corespondenţă cu învăţătorii de pretutindeni, inclusiv cu cei din Macedonia, îndrumând direct – în funcţie de situaţia determinată – pe colaboratorii lui – adică pe toţi învăţătorii lui – şi primind răspunsuri pline de aprobare şi de respectul ce-l datorau celui care le dăduse demnitate şi le „sfinţise” un nume, cum spunea Nicolae Iorga. Aceste scrisori au fost adevărate surse de informare şi cunoaştere a realităţilor noastre şcolare, în particular, şi a satului, în general, adevărate relee de pendulare a mesajelor de la minister către cele mai îndepărtate localităţi din ţară şi invers, configurând nu numai geografia noastră şcolară şi schiţând deci nu numai axele de cuprindere a reţelei de exerciţii profesionale, ci şi o coborâre în mijlocul ţărănimii.

Nu vreau să abuzez de bunăvoinţa dvs., mai vreau să prezint un aspect deosebit de actual, şi anume, distincţia pe care o face Haret între politică şi politicianism: prin politică, spre deosebire de Max Weber, Spiru Haret consideră, ca şi prin mecanica socială, că aceasta trebuie să devină ştiinţă şi să devină artă; iar politicianismul – spune el – şi am efectuat o analiză destul de detaliată a acestui fenomen, reprezintă partea decadentă a politicii şi, în fine, în ea se implică mai ales demagogii. Mă abţin de la comentarii.

Închei spunând, deşi s-ar putea vorbi enorm de mult despre acest mare corifeu al politicii şi al acţiunii transformatoare a societăţii, că, cu acest prilej, trebuie să evocăm personalitatea lui Spiru Haret care, prin mesajul operei, dar şi prin valoarea acţiunii sale, s-a înscris în contemporaneitate, dar se înscrie şi în istoria viitoare a societăţii româneşti.

Vă mulţumesc.

Sesiunea ştiinţifică: Omagiu lui Spiru Haret

Prof.univ.dr. Valeriu Râpeanu:

Spiru Haret în conştiinţa posterităţii

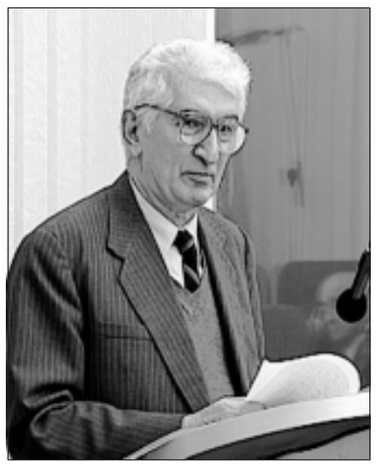

„Şi călătorul cel fără odihnă lasă la o parte pe cei ce n-aveau nevoie de altceva decât numai de câştiguri înnoite şi de laudă proaspătă, pentru a îngenunchea înaintea celui căzut de greutăţi şi a apropia de buzele lui arse băutura dătătoare de viaţă. Şi a făcut aşa an de an, până ce i s-a înălbit părul de muncă, până ce bolile ostenelii s-au atins de dânsul şi el însuşi a căzut în marginea drumului celui greu [...]”.

Cu aceste cuvinte scrise de N. Iorga imediat ce a aflat trista veste a încetării din viaţă la doar şaizeci şi unu de ani a lui Spiru Haret, începea destinul postum al celui ce imprimase prin gând şi acţiune care – în persoana lui – s-au contopit, o nouă direcţie a şcolii româneşti văzută ca unul din factorii esenţiali ai ridicării satului românesc, ceea ce atunci era sinonim cu societatea românească. Nicolae Iorga nu scria cuvinte convenţionale, fals smerite şi ipocrit îndurerate, ci mărturisea o credinţă pe care o afirmase încă din 1905, când în paginile „Sămănătorului”, recenzând broşura lui Spiru Haret „*Chestia ţărănească*”, printr-una din acele inimitabile hiperbole afirma unicitatea „*celui care a fost şi va mai fi ministru*”: „*dacă aş fi regele Carol I* – spunea N. Iorga în 1905 – *aş găsi mijlocul să ţin douăzeci de ani de zile ca ministru de instrucţie pe acela care cunoaşte şi iubeşte mai mult şcoala satelor, adecă pe însuşi domnul Haret”.*

Iar atunci când scria necrologul din care am citat, încheia printr-o premoniţie ce avea să se împlinească, „*acest om de bine, care a trăit pentru dreptul şi suferinţa altora, se va mângâia în lumea cea mică şi va înţelege că oboselile care acuma au încetat pentru dânsul n-au fost în zădar*”.

Cei ce au scris despre Spiru Haret de-a lungul anilor au spus ce-i datorează ştiinţele abstracte, organizarea şcolii, îmbunătăţirea vieţii ţăranului român, ridicarea nivelului de cultură a lumii satelor, dar şi cultura română.

Pentru că Spiru Haret a fost cel dintâi ministru care a chemat scriitorii alături de el, şi le-a oferit posibilitatea unei activităţi care să le înlesnească împrejurările vieţii lor atât de incerte, ca să nu spunem penibile, din punct de vedere material, comandându-le volume, asigurând un tiraj indispensabil acoperirii cheltuielilor de tipărire. Numai legendara exigenţă a lui Caragiale, care creştea într-o progresie geometrică pe măsura înaintării în vârstă, l-a făcut să nu scrie decât un singur capitol din volumul „*Patria şi neamul – povestiri şi icoane din trecutul românesc*”, pe care îl propusese lui Spiru Haret. Acesta l-a primit imediat, ordonaţând şi două substanţiale avansuri – „*România Pitorească*” a lui Vlahuţă, cartea despre „*Ştefan cel Mare*” a lui N. Iorga sunt doar câteva exemple în acest sens. Fără îndoială, la un secol şi mai bine de la apariţia lor, când mentalitatea publică s-a schimbat de atâtea ori, când gradul de cultură şi orizontul spiritual au cunoscut creşteri spectaculoase, unele din aceste cărţi au pentru cei de astăzi doar o valoare documentară. Dar noi trebuie să ne întoarcem în epoca lui Spiru Haret şi să vedem ce anume a năzuit Ministrul care punea atâta preţ pe ridicarea nivelului cultural al poporului său.

Şi trebuie să spunem că şi pe acest tărâm Spiru Haret a dovedit că se află în consonanţă cu tendinţele înaintate ale epocii, urmărind să ridice populaţia sătească la un nivel de cultură care să o scoată din întunericul care o ţinea la începutul secolului XX într-un ev mediu înceţoşat.

Sensul acţiunii lui culturale a fost benefic şi a produs o emulaţie care s-a răsfrânt pozitiv asupra culturii noastre. Aria sensibilităţii sale era mai largă decât credem şi printre cei ce au beneficiat de sprijinul lui efectiv se numără George Enescu aflat atunci la începutul drumului său artistic. „După ce ni s-a executat *Poema Română,* am plecat la Stuttgart, unde am cumpărat un Stradivarius. Jumătate din această sumă mi-a fost trimisă de Spiru Haret, care a luat iniţiativa ca elevii şcolilor primare să contribuie fiecare cu zece bani pentru cumpărarea viorii mele”, spunea muzicianul aflat la apogeul carierei sale, în anul 1931, neuitând datoria de recunoştinţă faţă de gestul eficace al ministrului din aceea vreme. Pe care l-a cunoscut, deoarece la începutul lui martie 1898, prezenţa tânărului muzician, – avea şaptesprezece ani – ne este semnalată la o serată organizată de Spiru Haret.

Şi aici trebuie să spunem că posteritatea lui Spiru Haret care începe o dată cu necrologul lui N. Iorga, din care am citat în primele rânduri ale acestei comunicări, n-a fost una care s-a constituit doar din omagii îndurerate sau din amintirile celor ce voiau să arate că au fost mai mult sau mai puţin aproape de el. Mai degrabă mai aproape. Omagiul care i s-a adus a fost unul de substanţă, prin care oamenii de ştiinţă, de la matematicieni la sociologi, oameni angajaţi politic sau oameni ai catedrei, profesori universitari precum Dimitrie Pompeiu, Victor Vâlcovici, G. Taşcă până la învăţători de ţară au căutat să releve permanenţele gândirii şi acţiunile lui.

Începând cu numărul din ianuarie 1913 al revistei „*Viaţa Românească*”, condusă atunci de C. Stere şi de I. Cantacuzino, cea mai importantă revistă a începutului de secol, cea care a oferit acum un veac, cât se va împlini peste două săptămâni de la apariţia primului număr, modelul peren al publicisticii româneşti moderne. Număr ce reunea semnăturile lui Mihail Sadoveanu, Vintilă Brătianu, Gala Galaction, Ion Nădejde, I.G. Duca, D.D. Pătrăşcanu, Ion Mihalache, G. Diamandy. Numărul cuprindea o privire retrospectivă asupra acelor direcţii de acţiune ale lui *Spiru Haret,* care, o dată cu încetarea timpurie din viaţă a lui nu deveneau amintiri, ci subiecte de meditaţie şi îndemnuri pentru construcţiile viitoare.

În acel moment însă începea şi descifrarea personalităţii sale în planul relaţiilor umane. Dacă am vrea să amintim un argument în favoarea dimensiunii umane a lui Spiru Haret. am aduce, printre altele, faptul că, în anul 1909, a avut rolul determinant în infirmarea deciziei Consiliului Şcolar de la Liceul din Brăila, care îl eliminase din şcoală, fără drept de prezentare la examenele celor pregătiţi în particular şi, în consecinţă, şi cu pierderea dreptului de a se înscrie la examenul de bacalaureat pe elevul Ionescu C. Nicolae, nimeni altul decât filosoful de mai târziu Nae Ionescu. Şi aceasta pentru că într-o lucrare – *Avantajele Unirii* –, se sărbătoreau cincizeci de ani de la acest act, scrisese: „*Formarea nouă a statului care cerea – nu ştiu de ce – un prinţ european şi nu român, ne-a adus pe o cale politică pseudo-democratică. N-am mai avut niciodată o politică naţională, deci n-am mai avut niciodată o politică agrară. Politicienii noştri, care au fost totdeauna oameni interesaţi care nu vroiau – ca dealtfel şi prinţul străin – să pericliteze interesele familiilor lor, au fost exploatatorii teribili ai ţăranilor pe care Cuza vroia să-i facă proprietari rurali*”. Nu-i greu să ne închipuim spaima corpului didactic brăilean, care considera că „*elevul şi-a dat drumul fanteziei lui bolnăvicioase, făcând pe criticul neînduplecat al stării actuale de lucruri şi al partidelor politice, permiţându-şi a vorbi fără nici un respect, chiar şi faţă de dinastia domnitoare*”. Ca urmare a memoriului adresat de mama elevului, care nu-şi făcuse autocritica, susţinând că „*ne trebuie un partid republican*”, ministrul cere situaţia şcolară a lui Ionescu C. Nicolae, infirmă hotărârea Consiliului Profesorilor, arătând – şi aici aflăm ideile lui *Spiru Haret* – despre şcoală: „se poate ca şi caracterul educaţional al instrucţiunii să-şi aibă răspunderea sa”. Episodul a fost reconstituit în excepţionalul volum *Nae Ionescu. Biografie,* I, de Dora Mepdkea, Editura Universal Dalsi, 2001, p. 199-220.

Parlamentar, om politic, ministru în trei rânduri, parlamentar în mai multe legislaturi, Spiru Haret se înfăţişa ca un om politic atipic. Cel dintâi care a vorbit despre această trăsătură a fiinţei lui Spiru Haret a fost Mihail Sadoveanu în numărul amintit al „Vieţii Româneşti”, când îl caracteriza astfel pe cel în apropierea căruia lucrase: „*Aspru, rece şi precis ca un matematician. Cu toate acestea, înfăţişarea înşela. Omul acesta uscat în aparenţă era un sentimental*”. Ceea ce avea să spună peste practic treizeci de ani unul din acei oameni ai şcolii româneşti prin excelenţă Constantin C. Kirițescu într-o emisiune radiofonică pe care am aflat-o de curând în Arhiva Societăţii Române de Radiodifuziune: „Primele contacte fuseseră mai degrabă dezagregabile. Răceala temperamentului, sobrietatea cuvântului, duritatea privirii, reputaţia de om aspru, neîngăduitor, făceau din Haret un om neapropiat. Trebuia un contact mai îndelung cu el, spre a descoperi în această fire posacă şi glacială, însuşirile cele mai de preţ ce pot impune pe om la început stimei, dar apoi iubirii devotate a celor ce-l înconjoară”. Ca să ajungă la aceeaşi concluzie ca şi Mihail Sadoveanu: „Acest om sever şi tăcut, era de fapt un sentimental”.

Ceea ce aveau să spună toţi cei ce l-au cunoscut, inclusiv cei care la începutul activităţii lor cunoscuseră pe ministrul necruţător în asprimea sa. Este mărturia unuia din învăţătorii care o viaţă de om s-au devotat nu numai catedrei, ci şi apărării şi afirmării drepturilor acestei nobile profesiuni, şi anume C. Ionescu-Lungu. Cel care era, în timpul ultimului ministeriat al lui Spiru Haret, preşedinte al Asociaţiei Generale a Învăţătorilor din Vechiul Regat. A publicat în 1934 primul volum din cartea lui „*Spovedanie*”, cel de al doilea nu a mai fost tipărit. Îl am datorită doamnei Viorica Ionescu Quintus, nepoata pe linie maternă, soţia scriitorului şi omului politic Mircea Ionescu Quintus, care mi-a încredinţat şi originalul câtorva scrisori trimise de Spiru Haret bunicului său. Cum ne apare ministrul şi omul Spiru Haret din aceste amintiri? Mai întâi de toate, ca un demnitar care a preţuit în mod sincer **învăţătorul**, care a primit delegaţiile Asociaţiei, care a participat la Congresul de la Constanţa, spunând acolo: „Am venit cu plăcere la adunarea învăţătorilor, fiindcă de la sfaturile învăţătorilor întotdeauna am plecat cu o nouă energie la luptă şi la muncă în situaţiile ce am ocupat pentru populaţia românească”.

Răspunsurile la doleanţele învăţătorilor erau clare, precise, fără ambiguităţi. Vorbea după ce îi asculta pe toţi cei veniţi în cabinetul său. Oprindu-se asupra activităţii extraşcolare Spiru Haret, le spunea: „Asupra activităţii extraşcolare suntem de acord. Această activitate fiind un apostolat, n-am cerut şi nu cer nimănui decât să facă ce poate şi cât poate după ce şi-a îndeplinit datoria în şcoală. În partea din urmă a acestui deziderat nu ne putem uni”. Nu putem zăbovi acum asupra tuturor răspunsurilor lucide, precise, plăcute sau neplăcute pentru cei ce erau de faţă, dar o trăsătură se degajă din aceste însemnări: faptul că Spiru Haret era omul acţiunii concrete, nu dădea speranţe vane, ci arată ceea ce era posibil. Iar din scrisorile pe care el, ministrul, le trimite preşedintelui Asociaţiei Învăţătorilor, nu prin intermediul şefului de cabinet sau al secretarilor, ci scrise de mâna lui, se degajă clar respectul demnitarului faţă de cuvântul dat. Chiar şi pentru o întârziere de trei ore faţă de întâlnirea prevăzută, îi scrie el lui C. Ionescu-Lungu, spunând că în loc de ora 2 să vină la 5.

În clipele de răgaz petrecute la via de la Valea Călugărească îl cheamă acolo pentru a afla doleanţele învăţătorilor pe preşedintele Asociaţiei Învăţătorilor aflat la Ploieşti. Şi nu numai o dată. Iar când se aprobă o subvenţie pentru o tipăritură, el este acela care îi aducea vestea. Toate aceste mărturii mari şi mici vin să întregească profilul moral al celui ce a fost Spiru Haret care, răspunzând la sfârşitul Congresului de la Constanţa unei aprecieri a lui Constantin Ionescu-Lungu, referitor la greşelile „celor de sus”, care se lasă influenţaţi de „cei de jos şi de la mijloc”, a spus în cuvântul său: „Vrednicul dv. preşedinte are dreptate. El însuşi a suferit pedepse nedrepte după urma mea, greşit informat”.

Spicuind aceste câteva mărturii, cred că a venit timpul ca portretul lui Spiru Haret să se întregească deopotrivă din mărturiile atât de preţioase ale celor ce au fost alături de el, ale celor ce i-au însoţit drumul şi acţiunea, ale celor ce i-au apreciat opera de om de ştiinţă, ci şi a celor ce reprezentau „România profundă”. Căruia el i-a dăruit totul. Şi acest dar l-a înscris ca pe una din personalităţile spre care mereu ne vom întoarce cu conştiinţa ce aparţine permanenţelor poporului român.

Prof.univ.dr. Ioan Scurtu:

Spiru Haret - un mare om politic şi reformator

(Urmare din pag. 3)

Activitatea extraşcolară stimulată de Spiru Haret nu era bine văzută de adversarii săi politici, care considerau periculoasă orice acţiune la sate. În faţa acestei atitudini, Haret a publicat, în 1905, lucrarea *Chestia ţărănească*, în care propunea un set de măsuri prin care „*s-ar stăvili măcar în parte, exploatarea cea grozavă ale cărei victime sunt ţăranii*”[6] s-ar face ca problema agrară „*să piardă caracterul ei de gravitate, şi ar lăsa conducătorilor timpul şi libertatea de spirit de a gândi în linişte, şi de a lua şi alte măsuri”*[7]. Haret îi avertiza pe proprietari: „*Oricine are dreptul să trăiască şi când unei clase întregi de oameni i se taie toate mijloacele de existenţă, ei ajung la disperare şi nu mai ştiu să aleagă între ceea ce legea permite sau nu permite*”[8].

Haret nu a ezitat să critice chiar partidul din care făcea parte. Într-o scrisoare adresată preşedintelui D.A. Sturdza, la 28 iunie 1906, Haret afirma că de la învinovăţirea pentru neglijarea problemei agrare „*nu face nici o excepţie Partidul Liberal”*, care „*nu a avut un plan bine hotărât*” şi „*nu a acţionat cu curaj*”[9].

Semnalul său de alarmă nu a fost ascultat, iar în februarie 1907 a izbucnit marea răscoală ţărănească. Neputând face faţă situaţiei, conservatorii s-au retras de la putere, cedând locul Partidului Naţional-Liberal. Făcând parte din guvernul constituit la 12 martie, Spiru Haret a adresat învăţătorilor şi preoţilor apelul „*de a aduce pacea şi liniştea printre oameni*”[10]. Guvernul D.A. Sturdza – având pe Ion I.C. Brătianu la Interne şi pe generalul Averescu la Ministerul de Război – a înăbuşit în sânge marea răscoală, care răvăşise România de la Botoşani până în Mehedinţi.

Haret a fost acuzat de Partidul Conservator că ar fi vinovat de această răscoală şi de consecinţele ei, deoarece a „aţâţat” ţărănimea şi a fost un „instigator”. Acuzaţiile i-au fost aduse nu numai în presă, ci şi de la tribuna Senatului de personalităţi marcante, precum Titu Maiorescu şi Constantin Dissescu, şi de la cea a Adunării Deputaţilor de Nicolae Filipescu. Dar Spiru Haret nu s-a lăsat intimidat şi a răspuns punctual la acuzaţiile ce i se aduceau, conchizând: „*Nu tăgăduiesc nimic, nu reneg nimic din ce am scris, din tot ce am vorbit, din tot ce am făcut*”. În şedinţa Senatului din 24 ianuarie 1908, Haret avertiza: „*Dacă nu se va face ceva ca să se rezolve chestiunea [ţărănească] cu bine şi pace pentru toată lumea, pericolul nu va dispărea şi va reveni sub altă formă*”[11].

Pentru a risipi învinuirile ce i se aduceau, Haret a adunat un amplu material, pe baza căruia a alcătuit un masiv raport (de peste 100 de pagini), pe care l-a înaintat regelui Carol I, la 13 august 1907, în care arăta că învăţătorii nu numai că nu au instigat la răscoală, ci, prin activitatea lor extraşcolară, au urmărit să diminueze starea de mizerie în care trăiau ţăranii, şi, deci, să prevină o asemenea tragedie. Cu asemenea argumente, ministrul a propus decorarea a 131 de învăţători pentru contribuţia lor la potolirea răscoalei, iar regele a aprobat această recompensă morală, extrem de utilă în acel context istoric.

La 24 decembrie 1908, când D.A. Sturdza a fost nevoit să se retragă, din motive de sănătate, din funcţia de preşedinte al Consiliului de Miniştri, regele Carol I l-a numit pe Spiru Haret în această funcţie, *ad-interim*. Acest interimat a durat numai câteva zile, deoarece, la 27 decembrie, când s-au întrunit principalele cadre de conducere ale P.N.L., Mihail Pherekyde l-a propus în respectivul post pe Ion I.C. Brătianu, argumentând că acesta „*cumula talentul, hărnicia şi tinereţea, experienţă şi un nume simbolic pentru tradiţia Partidului Naţional-Liberal*”[12]. Spiru Haret a votat şi el propunerea făcută, întocmind şi referatul pe baza căruia regele Carol I a semnat decretul de numire a lui Ion I.C. Brătianu în funcţia de preşedinte al Consiliului de Miniştri. La Congresul desfăşurat în ziua de 11 ianuarie 1908, acelaşi Pherekyde (cel mai vechi dintre fruntaşii liberali) a susţinut alegerea lui Ion I.C. Brătianu în funcţia de preşedinte al P.N.L., argumentând că acesta „*poartă un nume ilustru şi s-a afirmat ca cel mai valoros din partid*”[13]. Propunerea a fost votată în unanimitate, cu alte cuvinte şi Spiru Haret l-a acceptat pe Ion I.C. Brătianu ca lider al P.N.L.

El a înţeles că în faţa unei campanii extrem de bine organizate de forţele oculte din P.N.L., nu avea nici o şansă de a se menţine la şefia guvernului şi nici de a accede la preşedinţia P.N.L. A trebuit să cedeze în faţa lui Ion I.C. Brătianu, „fiu de statuie” (cum îl numea Iorga, referindu-se la tatăl său, Ion C. Brătianu, a cărui statuie trona în Piaţa Universităţii). Desigur, era şi o diferenţă de generaţie şi de condiţie fizică: Haret avea deja 58 de ani şi o stare de sănătate precară, în timp ce Ion I. C. Brătianu era plin de vigoare şi forţă politică, la cei 45 de ani ai săi.

Între cei doi - Ion I.C. Brătianu şi Spiru Haret – relaţiile nu au fost dintre cele mai bune. Haret şi-a menţinut postul în fruntea Ministerului Instrucţiunii în guvernul Ion I.C. Brătianu, dar activitatea sa extraşcolară nu era agreată de şeful cabinetului, care aprecia că se impunea o politică mult mai amplă şi cu implicarea nemijlocită a P.N.L., care trebuia să-şi sporească astfel influenţa electorală. Semnificativă este scrisoarea adresată lui Ion I.C. Brătianu, în februarie 1910, în care Haret aprecia: „*este o colosală greşeală, pe care o face Partidul Liberal dezinteresându-se cu totul de învăţătorii şi de preoţii rurali*”, şi conchidea, profund afectat: „*Să nu mi se zică că partidul mă aprobă, pentru că mă aplaudă când vorbesc la Cameră. Nu este vorba de aprobări academice, ci de acţiune*”[14].

În timp ce Ion I.C. Brătianu îşi pregătea cu minuţiozitate momentul când avea să declanşeze procesul de înfăptuire a reformei agrare şi a celei electorale, Haret s-a lansat pe cont propriu într-o acţiune prin care-şi devansa şeful pe linie de partid. În lucrarea sa *Mécanique sociale*, publicată în 1910, Haret scria că există în istorie momente când, pentru a evita „cataclismele sociale”, se impun măsuri radicale: „*dacă un individ sau un grup de indivizi ar reuşi să acapareze toate mijloacele de existenţă ale unei societăţi, ca proprietatea asupra pământului, capitalul mobil, întreaga producţie de cereale [...] puterile publice au datoria de a restabili echilibrul, mergând chiar până la exproprierea forţată*”[15]. Era astfel formulată ideea împroprietăririi ţăranilor prin exproprierea marii proprietăţi rurale. Un an mai târziu, în articolul intitulat *Învăţătorii şi politica*, publicat în noiembrie 1911, Haret cerea dascălilor să-şi dea „*toate silinţele pentru a pregăti această numeroasă clasă [ţărănimea] pentru exerciţiul drepturilor sale viitoare*”[16].

Deşi conducerea P.N.L. nu-şi însuşise încă ideea trecerii la legiferarea votului universal, Spiru Haret a început acţiunea de pregătire a ţărănimii pentru acest moment esenţial pentru viaţa politică a României. În iunie 1912, el a luat iniţiativa constituirii Ligii *Deşteptarea*, al cărei principal obiectiv programatic era: „*să lumineze pe viitorii cetăţeni asupra drepturilor şi datoriilor de mâine*”, să asigure „*pregătirea cuvenită a viitorilor alegători*”[17]. În concepţia sa, Liga *Deşteptarea* trebuia să cuprindă pe toţi cei care erau doritori să contribuie la realizarea acestui deziderat, indiferent de culoarea politică, deoarece în joc se afla însăşi soarta României. Evident, o asemenea atitudine nu era agreată de conducerea P.N.L., care urmărea să obţină avantaje politice, pe seama principalului său adversar, Partidul Conservator.

Dispariţia prematură a lui Spiru Haret, în decembrie 1912, a făcut ca Liga *Deşteptarea* să nu capete consistenţa dorită de iniţiator, dar breşa făcută în mentalitatea guvernanţilor a fost decisivă pentru evoluţia vieţii politice din România.

Spiru Haret a rămas în conştiinţa contemporanilor şi a generaţiilor care au urmat nu numai ca un savant autentic şi un reformator al învăţământului, dar şi ca un om politic cu o largă viziune. La moartea sa, N. Iorga scria: „*A înţeles mai mult decât tovarăşii săi din Partidul Liberal, şi chiar decât toţi din partidele vechi, că fără a ridica ţăranul n-are nici o putere şi nici o trăinicie ţara însăşi*”[18]. Nu este întâmplător faptul că cel care a vorbit în numele învăţătorilor la catafalcul lui Spiru Haret, tânărul Ion Mihalache, avea să devină, peste câţiva ani, în 1918, întemeietorul Partidului Ţărănesc din România.

Pentru istoria României, Spiru Haret a rămas o personalitate emblematică, dincolo de avaturile unei vieţi politice extrem de complicate, în care negarea valorilor s-a aflat adesea în prim-plan. În 1935, statuia sa - operă a sculptorului Ion Jalea – a fost amplasată în Piaţa Universităţii alături de cele ale lui Gheorghe Lazăr, Mihai Viteazul şi Ion Heliade Rădulescu; a fost singura statuie reprezentând o personalitate din secolul al XX-lea, care a rezistat tuturor schimbărilor de regim. După cum, este pe deplin semnificativ faptul că, în 1991, când din iniţiativa prof. univ. dr. Aurelian Bondrea s-a înfiinţat una dintre primele Universităţi particulare din România, aceasta a primit numele lui Spiru Haret. Şi ca un omagiu adus marelui înaintaş, prin munca tenace a dascălilor, studenţilor şi a întregului personal, Universitatea *Spiru Haret* a devenit cea mai mare instituţie de învăţământ superior din ţara noastră, care a dobândit un real prestigiu internaţional. Avem satisfacţia că, în societatea informaţională în care trăim, ne aducem contribuţia ca numele lui Spiru Haret să fie larg difuzat şi cinstit nu numai la noi, dar şi în străinătate, ca o personalitate emblematică a naţiunii române.

[1] *Apud* Constantin Dinu, *Spiru Haret*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1970, p. 9

[2] Spiru C. Haret, *Opere*, vol. I, Bucureşti, Editura Cartea Românească, f.a., p. 235

[3] Vezi, pe larg, *Din activitatea social-politică a lui Spiru Haret*, în Ioan Scurtu, *Studii de istorie*, Bucureşti, Editura Ars Docendi, 2002, pp. 461 - 479

[4] *Operele lui Spiru C. Haret*, vol. I, pp. 278 - 289

[5] *„Convorbiri didactice”*, nr. 7 – 8 din august – septembrie 1900

[6] Spiru C. Haret, *Chestia ţărănească*, Bucureşti, 1905, p. 53

[7] *Ibidem*, p. 79

[8] *Ibidem*, p. 53

[9] *Operele lui Spiru C. Haret*, vol. XI, p. 13

[10] *Ibidem*, vol. III, p. 3

[11] *„Dezbaterile Senatului”*, nr. 26, şedinţa din 24 ianuarie 1908, p. 322

[12] Ioan Scurtu, *Ion I.C. Brătianu. Activitatea politică*, Bucureşti, Editura Museion, 1992, p. 20

[13] *„Viitorul”* din 13 ianuarie 1909

[14] *Operele lui Spiru C. Haret*, vol. XI, p. 254

[15] *Mécanique sociale*, Bucureşti, 1910, p. 158

[16] *„Revista generală a învăţământului”*, nr. 4 din noiembrie 1911

[17] *„Liga Deşteptarea”*, nr. 1 din 7 octombrie 1912

[18] *„Neamul românesc pentru popor”*, nr. 1 din 11 ianuarie 1913

Desfăşurarea sesiunii ştiinţifice Vizitarea Expoziţiei Spiru Haret

Reafirmând vocaţia de promotoare a valorilor identităţii culturale naţionale, de factor activ în valorificarea fabuloasei moşteniri spirituale haretiene, Universitatea *Spiru Haret* a organizat, în ziua de 15 februarie 2006, o sesiune ştiinţifică consacrată omagierii personalităţii lui Spiru Haret, spirit tutelar al Universităţii noastre.

La 155 de ani de la naşterea marelui ctitor al învăţământului românesc modern, Universitatea *Spiru Haret*, care şi-a propus să urmeze strălucitul model al intelectualului modern legat prin gând şi faptă de popor, să întruchipeze prin fiecare demers nobilele idei şi aspiraţii ale acestui savant, Sala Senatului din Palatul Învăţământului, Ştiinţei şi Culturii a oferit ambianţa adecvată în care participanţii la sesiune – prestigioase cadre didactice universitare, personalităţi de marcă ale vieţii sociale, academicieni, oameni de ştiinţă şi cultură, reprezentanţi ai unor instituţii universitare – au evocat cu rigoare ştiinţifică, dar şi cu emoţie personalitatea şi vasta operă a marelui cărturar, prezentând relevante comunicări ştiinţifice.

Au răspuns invitaţiei de a fi prezenţi la manifestare prof.univ.dr. Ecaterina Andronescu, rectorul Universităţii Politehnica Bucureşti, preşedintele Consiliului Naţional al Rectorilor şi senatorul Mircea Ionescu Quintus.

La începutul Sesiunii ştiinţifice, profesorul universitar doctor Aurelian Bondrea, rectorul Universităţii, iniţiatorul acestei reuniuni ştiinţifice, a invitat oaspeţii să viziteze ***Expoziţia Spiru Haret.*** În vitrinele amenajate special, erau expuse unele din cele mai valoroase lucrări ale lui Spiru Haret, corespondenţa purtată de-a lungul vremii, toate punând în evidenţă dimensiunile umane şi ştiinţifice ale strălucitului om politic şi reformator al şcolii româneşti.

În somptuosul hol de la intrarea în Palatul Învăţământului, Ştiinţei şi Culturii, pe mari panouri erau expuse cifre şi imagini despre structura Universităţii *Spiru Haret* şi a Fundaţiei *România de Mâine,* repere semnificative ale patrimoniului propriu al acestora, fotografii relevante din activitatea de zi cu zi a profesorilor şi studenţilor.

Alături de rectorul universităţii, în prezidiul Sesiunii ştiinţifice omagiale au luat loc academicianul Radu Voinea, senatorul Mircea Ionescu Quintus, profesorii universitari doctori Ioan Scurtu, Virgiliu Cosntantinescu, Florian Tănăsescu, Valeriu Râpeanu.

Prof. univ. dr. Aurelian Bondrea, rectorul Universităţii *Spiru Haret* a declarat deschise lucrările Sesiunii ştiinţifice omagiale.

În cadrul acestei sesiuni au fost susţinute comunicările ştiinţifice intitulate: *Spiru Haret – o biografie de excepţie*, de acad. Radu Voinea, *Ideea de şcoală naţională în gândirea şi acţiunea lui Spiru Haret,* de prof. univ. dr. Aurelian Bondrea, *Spiru Haret – un mare om politic şi reformator*, de prof. univ. dr. Ioan Scurtu, *Caracterul teoretic şi metodologic novator al concepţiei sociologice haretiene,* de prof. univ.dr. Carmen Furtună, *Valoarea naţională a sistemului haretian,* de prof. univ. dr. Virgiliu Constantinescu, *Culturalizarea satului românesc în viziunea lui Spiru Haret,* de prof. univ.dr. Florian Tănăsescu, *Spiru Haret în conştiinţa posterităţii,* de prof. univ. dr. Valeriu Râpeanu.

O scurtă alocuţiune de suflet a rostit şi doamna Ecaterina Andronescu, rectorul Universităţii Politehnica Bucureşti.

Toate aceste comunicări s-au constituit în valoroase contribuţii ştiinţifice la cunoaşterea şi aprofundarea prodigioasei activităţi desfăşurate de-a lungul vremii de făuritorul învăţământului românesc modern, au pus în evidenţă pe cele mai diverse planuri, din perspective diferite, complexitatea personalităţii şi operei sale, virtuţile creatoare de progres şi bună stare, care l-au impus în conştiinţa neamului nostru, amplificarea preocupărilor pentru valorificarea moştenirii spirituale haretiene reprezentând mesajul vibrant al sesiunii ştiinţifice omagiale.

Adela DEAC

Un interviu acordat Televiziunii *România de Mâine*

„Mi-ar plăcea să continuăm colaborarea noastră cu Facultatea de Geografie de la Universitatea *Spiru Haret* și să abordăm noi proiecte de cercetare”

Prezentă la Facultatea de Geografie,
dr. Anna Lawrence, cercetător ştiinţific
la **Universitatea Oxford din Marea Britanie,**
susține dezvoltarea în perspectivă a cooperării
cu oamenii de ştiință de la Universitatea *Spiru Haret*

Corneliu TOADER

Și în acest an universitar, în amfiteatrele de la *Spiru Haret* au ținut prelegeri profesori din străinătate, care au fost invitați de facultățile noastre în cadrul generosului program de schimburi internaționale aflat în derulare. Un astfel de invitat este și doamna lector univ. dr. Anna Lawrence. Domnia sa lucrează în calitate de cercetător ştiinţific la Institutul de Modificări Ecologice de la Universitatea Oxford din Marea Britanie, făcând parte dintre cei implicați în realizarea programului intitulat *Ecologie umană*.

Invitată de Facultatea de Geografie a Universității *Spiru Haret* și de Academia Română cu care are în derulare programe de cercetare, doamna doctor Anna Lawrence s-a referit în prelegerile ținute în fața studenților facultății noastre de profil la preocupările domniei sale în acest domeniu și la căile de colaborare în privința protejării mediului înconjurător. Tema, de o stringentă actualitate, nu constituie un domeniu de interes prioritar doar pentru universitarii români și cei britanici, ci a devenit una din grijile majore la nivel planetar. După întrevederea cu studenții Facultății de Geografie, doamna lector univ. dr. Anna Lawrence a avut amabilitatea să se oprească în studioul Redacției Învățământ- Educație al Televiziunii *România de Mâine*, căreia i-a acordat un interviu. Vă prezentăm, în continuare, câteva din temele acestei discuții:

Anna Lawrence: „Folosim termenul de ***ecologie umană*** cu referire la relația dintre societate și natură, la modul în care oamenii reacționează față de mediul înconjurător: de ce îl distrugem sau de ce îl protejăm și, implicit, cum ne formăm valorile în relația cu acest domeniu. Ca formație profesională, eu provin din domeniul ecologiei, sunt specialist în botanică, dar am studiat și silvicultura. Acest din urmă domeniu mi-a oferit posibilitatea să studiez impactul pe care îl are activitatea umană asupra pădurilor, relația dintre oameni și mediu și dintre silvicultori și autorități. Problema despăduririlor galopante este deosebit de gravă, deși „iubitori” ai pădurii se pretind a fi și cei care o exploatează fără discernământ pentru foloase financiare imediate. Doamna doctor Anna Lawrence a adăugat că nu și-ar asuma răspunderea ca cercetător de a rezolva această problemă, dar cele patru vizite de până acum i-au permis să contribuie la folosirea metodelor de cercetare care pun în valoare oamenii, să înțeleagă mai bine viziunea lor asupra lucrurilor, și să-i facă pe aceștia să înțeleagă valorile proprii. Cred că mulți dintre noi suntem triști când vedem despăduriri, iar britanicii se întreabă alături de locuitorii altor zone: „ ce putem face?” Pe aceste teme ne desfășurăm cercetarea și la dumneavoastră.

Răspunzând la întrebarea: **Cum vedeți realitățile românești?,** doamna Lawrence a precizat: „Interesul meu personal provine din faptul că România cunoaște schimbări foarte rapide. Pentru un cercetător schimbările sunt interesante, fiindcă înțelege efectele lor. Aici se petrec mutații profunde: politice, sociale, economice. Aspectele umane se schimbă, iar pentru mine, ca om de știință, este fascinantă relația dintre societate și mediul înconjurător. Prezența mea aici mă ajută să înțeleg mai bine interacțiunea dintre aceste valori, precum și situația economică și socială.

Un alt aspect care m-a atras este marea frumusețe a României și a pădurilor sale. Am străbătut pădurile țării dvs.; am întâlnit mulți silvicultori minunați care m-au însoțit , precum și oameni din sate. Cred că, de fapt, de asta am studiat silvicultura: e vorba de păduri, păduri fantastice. În România nu am venit ca simplu observator. Am găsit aici oameni cu care lucrez. Am o colegă și prietenă care a studiat la Universitatea Oxford. Se numește Alina Sabu. Ea a venit împreună cu mine și am stabilit niște legături cu Academia Română. Lucrăm în prezent cu Institutul de Geografie și de asemenea în Parcul Național „Munții Rodnei”, unde derulăm un program în colaborare cu administrația locală, prin care încercăm să ajutăm comunitățile locale să găsească modalități de a se implica în protecția fondului forestier.

Un alt proiect aflat în derulare cu Institutul de Geografie (de fapt este mai mult o cercetare academică) mi-a oferit posibilitatea să colaborez cu doamna conf. univ. dr. Liliana Guran de la Facultatea de Geografie a Universității *Spiru Haret*. Dumneaei lucrează cu o echipă de cercetători, încercând să înțeleagă mai bine cum percep oamenii chestiunea restituirii pădurilor. Se fac studii de caz. Este nevoie de încredere și stabilitate cu care oamenii nu sunt obișnuiți deocamdată. Pentru a ajunge la maturitate, dacă pornim de la zero, pădurea are nevoie de o sută de ani. Exploatarea neraională destabilizează natura și mediul înconjurător pentru cel puțin 50 de ani.

Referindu-se la oamenii pe care i-a întâlnit pe parcursul vizitelor sale în țara noastră, doamna doctor Anna Lawrence a spus: „Am vorbit cu mulți silvicultori români și am un respect imens pentru capacitățile lor tehnice, pentru cunoștințele lor despre pădure, pentru dragostea lor pentru fondul forestier. Am intervievat silvicultori. Aceștia prețuiesc foarte mult pădurea. De fapt, trebuie menționată reputația României în silvicultură. Revenind la cercetările întreprinse împreună cu Facultatea de Geografie a Universității *Spiru Haret*, domnia sa a precizat că: „programul se află în desfășurare de circa un an și că impactul cel mai puternic este asupra localnicilor”, pe care cel mai mult îi impresionează faptul că „sunt interesată de realitățile lor;” ….. „ospitalitatea lor este uimitoare, iar ei sunt foarte încântați că cineva se gândește să le ceară opinia”. „După cum știți, Geografia se împarte în geografie fizică-studiul naturii sau biogeografie, și cea socială sau umană, care tratează modul cum oamenii interacționează între ei. Studiul nostru însă desființează aceste granițe. Cercetăm modul cum interacționează oamenii cu natura și cum o influențează, cum oamenii sunt influențați , la rândul lor, de relația cu natura. Mi-ar plăcea să continuăm colaborarea noastră cu facultatea dvs. și să abordăm noi proiecte de cercetare. În prezent, e vorba de un proiect destul de mic. Avem fonduri pentru a merge în câteva sate și a afla ce se întâmplă acolo. Ar fi grozav însă să avansăm – eventual o comparație cu alte țări pentru a putea vedea cum s-a desfășurat procesul de retrocedare. Pentru fiecare proiect trebuie să găsești finanțare .Aceasta cere însă multă energie și mult timp. În acest moment cele două proiecte pe care le avem sunt finanțate de Guvernul britanic. Academia Britanică finanțează proiectul derulat împreună cu Institutul de Geografie, iar Departamentul de Mediu susține proiectul din Parcul Național „Munții Rodnei”. Sunt foarte mândră să lucrez alături de profesioniștii dvs, care sunt foarte bine pregătiți și foarte pasionați de munca lor. Trebuie să spun că admir echipa de silvicultori de la Regia Națională a Pădurilor. Ideea de a implica comunitățile locale cred că este nouă în România. Ea a venit din partea română . Trebuie să menționez că și în Parcul Național „Retezat” se desfășoară un proiect similar, în care sunt implicate comunitățile locale. La dvs. oamenii își iubesc mult tradițiile și eu cred că asta este esențial. Uneori, noi, occidentalii, venim aici pentru a căuta așa ceva. Ceva foarte important, mai ales din punctul meu de vedere, de cercetător din domeniul geografiei; este simțul locului pe care îl au acești oameni. Numeroși occidentali au pierdut asta. Ei nu mai au rădăcini.”

La încheierea întrevederii, doamna Anna Lawrence ne-a spus că „abia așteaptă , după o noapte de călătorie cu trenul, să se reîntâlnească, pentru a cincea oară, cu minunații săi interlocutori din parcurile naționale ale României.”

Programul

Televiziunii *România de Mâine (tvRM)*

LUNI
27 februarie 2006

6:00 **Mugurel de cântec românesc** (r)
6:30 **7 x sport.** Emisiune de Cristina Matei
7:00 **Săptămâna externă** (r)
7:30 **Telematinal…fără egal** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
10:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*. Consultații pentru sesiunea de examene** Emisiune în direct moderată de Corneliu Toader
14:00 **Teleshopping**
14:30 **Miorița – antologie de cultură tradițională.** Emisiune de Ioan Filip
15:00 Preluare **Deutsche Welle.** Traducere și adaptare Diana Popescu
15:30 **Film documentar**: Marile expoziții ale lumii: Goticul fastuos
16:00 **Film serial:** Cavalerii cerului (ep. XV)
16:30 **Teleshopping**
17:00 **Întâlnire cu folclorul:** Reveca Sălcianu, Dorica Rațiu, Maria Stănescu. Emisiune de Theodora Popescu
17:30 **Ce trebuie să știm despre bolile digestive.** Emisiune de prof. univ. dr. Alexandru Oproiu
18:30 **Film documentar**
19:00 **Vox populi.** Emisiune de George Nicolau
20:00 **Supertehnologii**. Emisiune de Alexandru Mironov și Cristian Român
21:00 **Economia: pentru cine?** Mediul de afaceri. Emisiune de Ilie Șerbănescu
22:00 **Prima pagină.** Realizatori Robert Tache și Simona Șerban
22:30 **Religia începutului de mileniu.** Emisiune de Carmen Fulger
23:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
00:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*** (r)
04:00 **Religia începutului de mileniu** (r)
05:00 **Vox populi** (r)

MARȚI
28 februarie 2006

6:00 **Miorița** (r)
6:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
7:00 **Prima pagină** (r)
7:30 **Telematinal…fără egal** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
10:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*. Consultații pentru sesiunea de examene** Emisiune în direct moderată de Corneliu Toader
14:00 **Teleshopping**
14:20 **Virtuozi ai muzicii clasice**: La porțile Eutherpei (II) Emisiune de Mihai Darie
14:45 **Vreau o casă!** Emisiune de Alexandru Ganci
15:30 **Film documentar**: Festivaluri tradiționale chineze
16:00 **Film serial:** Cavalerii cerului (ep. XVI)
16:30 **Teleshopping**
17:00 **Întâlnire cu folclorul:** Medalion Constantin Enceanu. Emisiune de Theodora Popescu
17:30 **Cabinet juridic**. Emisiune de Corneliu Turianu
18:30 **Film documentar**
19:15 **Ani de liceu.** Emisiune de Alina Motoc
20:00 **Tehnologii la zi - Innov8.** Emisiune de Alexandru Mironov și Cristian Român
21:00 **Polemici culturale**. Emisiune de Anton Caragea
22:00 **Prima pagină.** Simona Șerban și Robert Tache
22:30 **România și geopolitica.** Emisiune de conf. univ. dr. Mihai Milca
23:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
00:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*** (r)
04:00 **Ani de liceu** (r)
05:00 **România și geopolitica** (r)

MIERCURI
1 martie 2006

6:00 **Întâlnire cu folclorul** (r)
6:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
7:00 **Prima pagină** (r)
7:30 **Telematinal…fără egal** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
10:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*. Consultații pentru sesiunea de examene** Emisiune în direct moderată de Corneliu Toader
14:00 **Teleshopping**
14:30 **Eva – Talk show cu și despre femei.** Emisiune de Adelina Grancea și Alexandru Ganci
15:30 **Film documentar**: Lumea așa cum este. Patrimoniul cultural al umanității: Sevilia (II)
16:00 **Film serial:** Cavalerii cerului (ep. XVII)
16:30 **Teleshopping**
17:00 **Deschide cartea!** Emisiune de Alexandru Mironov
17:30 **Film documentar:** Istoria aviației (ep. XIX)
18:00 **Café concert.** Emisiune de Sorin Petre (r)
18:30 **Film documentar**
19:15 **Mereu în top:** Pavel Abraham – director Agenția Națională Antidrog. Emisiune de Violeta Screciu
20:00 **Seara muzicii culte:** Concert de chitară clasică. Emisiune de Mihai Darie
21:00 **Frontal.** Comentarii ale evenimentelor la zi. Realizator Ion Marin – director „Ultima oră”
22:00 **Prima pagină.** Simona Șerban și Robert Tache
22:30 **Gazonul fierbinte**. Emisiune de Mugur Popovici
23:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
02:30 **Film documentar** (r)
00:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*** (r)
04:00 **Deschide cartea!** (r)
04:30 **Mereu în top** (r)
05:00 **Gazonul fierbinte** (r)

JOI
2 martie 2006

6:00 **Virtuozi ai muzicii clasice** (r)
6:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
7:00 **Prima pagină** (r)
7:30 **Telematinal…fără egal** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
10:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*. Consultații pentru sesiunea de examene** Emisiune în direct moderată de Corneliu Toader
14:00 **Teleshopping**
14:20 **Sportul în lume.** Retrospectiva săptămânii. Emisiune de Mugur Popovici
14:45 **Parada melodiilor – concert de prânz.** Emisiune de Dumitru Cucu
15:30 **Film documentar**: Un punct pe hartă: Paris – oraș istoric (II)
16:00 **Film serial:** Cavalerii cerului (ep. XVIII)
16:30 **Teleshopping**
17:00 Preluare **Deutsche Welle.** Traducere și adaptare Diana Popescu
17:30 **Amintiri de la filmare:** Invitat prof. Nicolae Luca. Emisiune de Ion Bucheru
18:00 **Poveste de la arlechin:** Teatrul „Sică Alexandrescu” Brașov cu spectacolul „După ploaie”, de Sergi Bebel, regia Dan Vasile. Emisiune de Gabriela Bănărescu
18:30 **Film documentar**
19:00 **În dialog cu autoritatea.** Emisiune de George Nicolau
20:00 **Călătorie în jurul lumii - Globespin.** Emisiune de Alexandru Mironov și Cristian Român
21:00 **Diagnostic de urgență.** Emisiune de Florin Tudose
22:00 **Prima pagină.** Simona Șerban și Robert Tache
22:30 **Istorie recentă.** Invitat prof. asociat Alexandru Mihai Stoenescu. Emisiune de Corneliu Toader
23:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
00:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*** (r)
04:00 **Poveste de la arlechin** (r)
04:30 **Amintiri de la filmare** (r)
05:00 **În dialog cu autoritatea** (r)

VINERI
3 martie 2006

6:00 **Întâlnire cu folclorul** (r)
6:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
7:00 **Prima pagină** (r)
7:30 **Telematinal…fără egal** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
10:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*. Consultații pentru sesiunea de examene** Emisiune în direct moderată de Corneliu Toader
14:00 **Teleshopping**
14:30 **Calendar cultural – luna martie** Emisiune de Ion Dodu Bălan
15:30 **Istorie recentă.** Emisiune de Corneliu Toader (r)
16:30 **Teleshopping**
17:00 **Civilizația străzii.** Emisiune reportaj de Ciprian Vasilescu
17:30 **Cinepanorama.** Emisiune de Eugen Atanasiu
18:30 **Film documentar**
19:15 **Viață de student.** Emisiune de Bianca Văcariu
20:00 **Info – economic.** Emisiune de Simona Șerban
20:30 **Medalion muzical.** Emisiune de Dumitru Cucu (r)
21:00 **De la magistru la discipol.** Emisiune de Corneliu Toader
22:00 **Prima pagină.** Simona Șerban și Robert Tache
22:30 **Știință și spiritualitate.** Emisiune de Alexandru Mironov
23:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
00:00 **Teleamfiteatrul Universității *Spiru Haret*** (r)
04:00 **Viață de student** (r)
04:30 **Civilizația străzii** (r)
05:00 **Cinepanorama** (r)

SÂMBĂTĂ
4 martie 2006

6:00 Preluare **Deutsche Welle** (r)
6:30 **Comentariul zilei.** Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
7:00 **Prima pagină** (r)
7:30 **Concert de dimineață.** Emisiune de Dumitru Cucu
8:30 **Emisiune pentru copii.** Realizator Dumitru Lupu (r)
9:30 **Film documentar:** Animalia ep. (VI) (r)
10:00 **S.O.S. Sunteți un om sănătos?** Emisiune de dr. Constantin Dumitrache
11:00 **Culise romantice.** Emisiune de Viorel Popescu
12:00 **Agricultura și alimentația**. Emisiune de Constantin Pintilie
13:00 **Cultura minorităților:** azi comunitatea grecilor din România. Emisiune de Nicolae Mareș
14:00 **Arta documentarului**. Realizator Daniel Paraschiv
15:00 **Zig – Zag – magazin de divertisment** (muzică, reportaje, interviuri). Realizator Puiu Stoicescu
17:30 **Performeri în arenă.** Emisiune de Mugur Popovici
18:30 **Film documentar**
19:00 **Medalion muzical.** Emisiune de Dumitru Cucu
19:30 **Stadioane, săli, competiții.** Emisiune de Mugur Popovici
20:00 **Film artistic românesc:** Ion – blestemul iubirii
22:00 **Polemici culturale.** Realizator Anton Caragea (r)
23:00 **Viorile românești.** Emisiune de Sorin Petre
23:30 **Săptămâna internă**
00:00 **Îți mai aduci aminte, doamnă?** (r)
01:00 **Generații de succes** (r)
02:30 **Film artistic românesc** (r)
04:00 **Culise romantice** (r)
05:00 **Cultura minorităților** (r)

DUMINICĂ
5 martie 2006

6:00 Preluare **Deutsche Welle** (r)
6:30 **Sportul în lume** (r)
7:00 **Săptămâna internă**(r)
7:30 **Deschide cartea !** Emisiune de Alexandru Mironov (r)
8:00 **Ecumenica.** Emisiune de Sorin Bejan
9:00 **Film documentar:** Animalia (ep. VII)
9:30 **Mugurel de cântec românesc**. Emisiune de Dumitru Cucu
10:00 **Emisiune pentru copii.** Realizator Dumitru Lupu
11:00 **Să stăm de vorbă.** Emisiune de Bianca Văcariu
12:00 **Generații de succes.** Emisiune de Sorin Lupașcu
13:30 **Ocolul pământului în treizeci de minute.** Realizator Robert Tache
14:00 **Ghici cine vine la Silvia?** Realizator Silvia Dumitrescu
15:00 **Speranțe și vedete la porțile dorului.** Emisiune de Gina Ștefan
17:00 **Parada melodiilor:** solist Dumitru Gheorghiu. Emisiune de Dumitru Cucu
17:45 **Formația Star T.** Emisiune de Cezar Lungu
18:15 **Tineri interpreți în recital**.
18:30 **7 x sport. Retrospectivă a evenimentelor sportive interne.** Emisiune de Cristina Matei
19:00 **Café concert**. Emisiune de Sorin Petre
19:30 **Film documentar**
20:00 **Cântecul și casa lui**. Emisiune de Ionela Prodan
21:00 **Film artistic**: În ritm de Mambo! (Manhatan Merengue) Regia: Joseph B. Vasquez. În rolurile principale: Lumi Cavazos, Marco Lonard, George Perez
23:00 **Filmele săptămânii la tvRM**. Realizator Daniel Paraschiv
23:30 **Săptămâna externă**
00:00 **Ghici cine vine la Silvia?**
01:00 **Speranțe și vedete la porțile dorului** (r)
03:00 **Parada melodiilor** (r)
04:00 **Formația Star T (r)**
04:30 **Să stăm de vorbă** (r)
05:30 **Film documentar** (r)

Opinia națională

Telefoane: 316.97.85 și 316.97.86, interioare: 122, 105
Fax: 316.97.93

REVISTA *OPINIA NAȚIONALĂ* ESTE EDITATĂ DE FUNDAȚIA *ROMÂNIA DE MÂINE*,
Instituție social - umanistă de cultură, ştiință şi învățământ
UNIVERSITATEA *SPIRU HARET*

Revista se poate procura prin abonament de la toate oficiile poştale din țară.
Solicitări de abonamente se pot adresa redacției, cu plata prin mandat poştal sau dispoziție de plată pe adresa: Editura Fundației *România de Mâine,* Serviciul difuzare, Splaiul Independenței nr. 313, Sectorul 6, București. Telefon 316.97.88/int.108.
ISSN 1221-4019 şi ISSN 1841-4265 (Opinia națională ONLINE)
Machetarea computerizată şi tiparul executate de
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE ŞI TIPOGRAFIA
FUNDAȚIEI *ROMÂNIA DE MÂINE*
Publicația **OPINIA NAȚIONALĂ** este înregistrată la Oficiul de Stat pentru Invenții şi Mărci la nr. 24.000/7.090.672 din 3 septembrie 1997.

O lege necesară pentru a clarifica problema fundamentală a instituțiilor de învățământ superior din România - autonomia universitară

Punctul de vedere al rectorului Universității *Spiru Haret*, prof.univ.dr. Aurelian BONDREA, în dezbaterea proiectului *Legii învățământului superior*

la reuniunea Consiliului Național al Rectorilor, care a avut loc vineri, 10 februarie a.c., la Piteşti.

Vă rog să-mi permiteți să-mi exprim satisfacția că pe ordinea de zi a acestei reuniuni* a rectorilor universităților de stat şi private acreditate se află dezbaterea proiectului *Legii învățământului superior*, oferindu-mi-se, astfel, posibilitatea să fac cunoscut punctul meu de vedere cu privire la acest proiect de lege.

Desigur că prima întrebare care se ridică este dacă această lege este necesară, acum, în România. Consider că ea este necesară chiar şi numai pentru a clarifica problema fundamentală a instituțiilor de învățământ superior, şi anume, **autonomia universitară.** De modul în care se soluționează această problemă depind toate celelalte pe care le au de rezolvat universitățile şi, în primul rând, cele care privesc calitatea procesului de învățământ şi pe beneficiarii acestuia – studenții.

În legislația actuală, respectiv în *Constituția României* şi în *Legea învățământului*, nu se face nici un fel de distincție între autonomia universităților de stat şi cea a universităților particulare, bazate pe proprietatea privată, ambele fiind incluse într-o formulă unică: *„Autonomia universitară este garantată”* (art. 32 (6) din *Constituția României* şi art. 13 din *Legea învățământului*).

Trebuie spus, însă, că autonomia instituțiilor de învățământ superior de stat, care se află în subordinea Ministerului Educației şi Cercetării, este, inevitabil, o autonomie limitată, deoarece patrimoniul acestor universități este al statului, finanțarea se realizează de la bugetul statului, iar cadrele didactice din aceste instituții sunt salarizate din bani publici.

Autonomia universităților private, înființate de particulari, este totală, având la bază proprietatea privată. Ele şi-au creat propriul patrimoniu, nu au fost şi nu sunt finanțate de la bugetul de stat, iar cadrele didactice sunt retribuite din veniturile proprii ale acestor instituții.

Având în vedere aceste caracteristici ale învățământului superior privat, universitățile private trebuie să se bucure de autonomie totală, fără nici un fel de îngrădire şi ingerințe din afară, aşa cum stau lucrurile în Statele Unite ale Americii, unde învățământul privat este preponderent şi unde legea este foarte clară.

Legea Învățământului Superior din 1965, în vigoare şi astăzi, consfințeşte autonomia totală a universităților private.

Citez articolul din legea care asigură autonomia absolută a universităților private (al cărui facsimil îl publicăm mai jos):

„CONTROLUL FEDERAL ASUPRA EDUCAȚIEI ESTE INTERZIS

Secțiunea 804 – Alin. (a) *Nimic din ce este menționat în această Lege nu va fi interpretat ca autorizând orice departament, agenție, funcționar superior sau angajat al S.U.A. să exercite orice funcție de conducere, supervizare sau control asupra planului de învățământ, programului de instruire, administrării sau personalului instituțiilor de învățământ sau asupra selecției fondului de carte al bibliotecii oricărei instituții de învățământ.*

Alin. (b) *Nimic din ceea ce se menționează în această Lege sau oricare altă lege nu va fi interpretat ca autorizând orice departament, agenție, funcționar superior sau angajat al S.U.A. să exercite orice funcție de conducere, supervizare sau control asupra stabilirii calității de membru sau operațiunilor interne ale oricărei organizații, fraternități, club privat sau organizație religioasă dintr-o instituție de învățământ superior, care este finanțată exclusiv din fonduri provenite din surse private.*”

Rezultă limpede faptul că dacă dorim să avem un sistem universitar independent, puternic, care să gestioneze după propriile lui capacități şi resurse, a venit momentul ca să statuăm, dar să şi aplicăm efectiv autonomia universitară, aşa cum se întâmplă în universitățile europene şi nord-americane, aşa cum se prevede în *Magna Charta Universitatum*.

Orice amestec al statului, al organelor administrației centrale şi locale anulează, în fapt, autonomia universităților private, înființate de particulari şi bazate pe proprietatea privată.

La invitația rectorului Universității din Bologna, profesor Pier Ugo Calzolari, Universitatea *Spiru Haret*, prin rectorul său, prof.univ.dr. Aurelian Bondrea, a semnat, la 16 septembrie 2005,

MAGNA CHARTA UNIVERSITATUM

Alăturându-se celor 525 de universități care au semnat, până acum, Magna Charta Universitatum, chemată să susțină, în prezent şi în viitor, vocația plurivalentă a universității, instituția noastră s-a angajat să respecte şi să promoveze valorile şi drepturile universitare fundamentale, să răspundă eficient provocărilor generate de trecerea la societatea cunoaşterii, de globalizare.

Prof.univ. Aurelian Bondrea
Rectorul Universității *Spiru Haret*

Reproducem primul dintre principiile fundamentale definite în documentul universitar de mare importanță internațională:

„Universitatea activează în cadrul unor societăți organizate diferit ca urmare a condițiilor geografice şi a moştenirii istorice şi este o instituție autonomă care produce şi transmite, în mod critic, cultura prin intermediul cercetării şi învățământului. Pentru a răspunde necesităților lumii contemporane, universitatea trebuie să fie independentă, din punct de vedere moral şi ştiințific, în raport cu orice putere politică şi economică.”

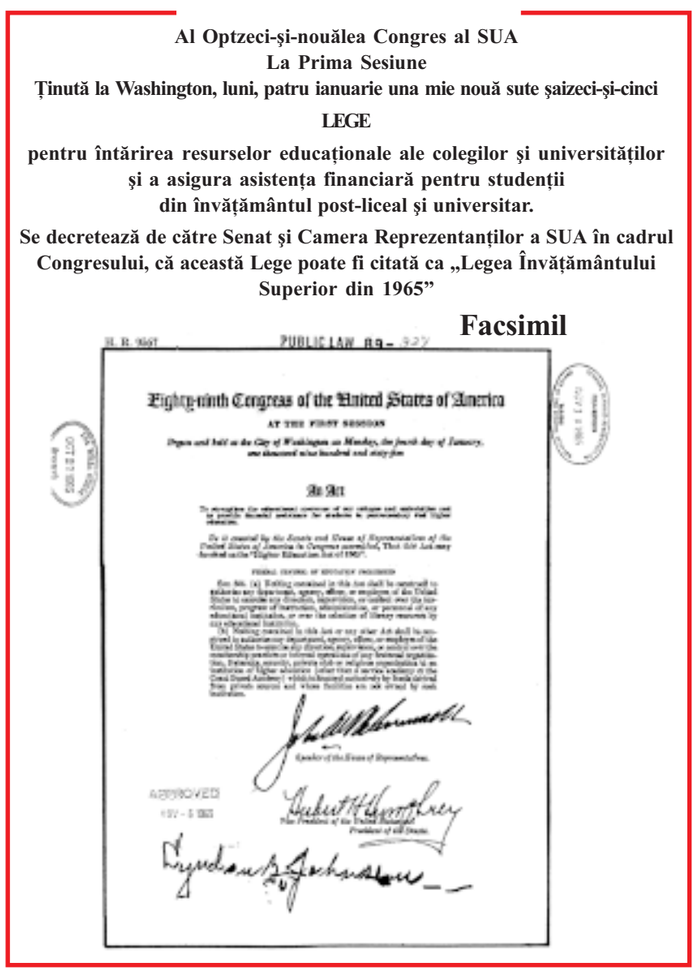

Al Optzeci-şi-nouălea Congres al SUA
La Prima Sesiune
Ținută la Washington, luni, patru ianuarie una mie nouă sute şaizeci-şi-cinci

LEGE

pentru întărirea resurselor educaționale ale colegilor şi universităților şi a asigura asistența financiară pentru studenții din învățământul post-liceal şi universitar.

Se decretează de către Senat şi Camera Reprezentanților a SUA în cadrul Congresului, că această Lege poate fi citată ca „Legea Învățământului Superior din 1965”

Facsimil

Edificiul din Şos. Berceni, nr. 24 şi Aula Magna din acest edificiu

Născut la Iaşi, la 15 februarie 1851, dintr-o familie de răzeşi, Spiru Haret se stingea la 17 decembrie 1912.

La 15 februarie 2006, s-au împlinit 155 de ani de la naşterea marelui savant, profesor şi om de stat,

Spiru Haret,

spirit tutelar al universității noastre.

Spirit deschis şi constructiv, adevăratul făuritor al învățământului românesc modern, reprezentant de frunte al ştiinței şi culturii naționale, Spiru Haret a fost şi rămâne, prin activitatea şi opera sa, un întemeietor şi un creator de prestigiu, moştenirea sa spirituală purtând peste generații imaginea sa vie de patriot luminat. Spiru Haret a contribuit hotărâtor la împletirea destinului şcolii cu acela al întregii națiuni. Fructuoasa lui activitate în sfera învățământului, ştiinței şi culturii se constituie într-un luminos model al intelectualului legat de popor, animat de aspirațiile şi nevoile acestuia.

Încă de la înființare, Universitatea *Spiru Haret* şi-a propus să întruchipeze nobilele idei şi speranțe ale marelui înaintaş.

Aducându-i un profund omagiu, cadrele didactice şi studenții Universității noastre înțeleg să-i urmeze cu stăruință generoasele învățături şi îndemnuri.

Prof.univ.dr. Aurelian BONDREA
Rectorul Universității *Spiru Haret*

Statuia, executată în marmură de Carrara, operă a sculptorului **Ion Jalea**, a fost amplasată în Piața Universității din București în anul 1935

Sesiunea Ştiințifică Omagială a Senatului Universității *Spiru Haret*

Senatul Universității *Spiru Haret* a consacrat acestei aniversări o Sesiune Ştiințifică Omagială, care a avut loc miercuri, 15 februarie 2006, la Palatul Învățământului, Ştiinței şi Culturii.

Alături de membrii senatului, au fost prezente personalități din mediul academic.

Au fost audiate comunicările susținute de cadre didactice ale Universității *Spiru Haret.*

Însoțiți de rectorul universității, invitații au vizionat **Expoziția Spiru Haret** din Palatul Învățământului, Ştiinței şi Culturii.

Palatul Învățământului, Ştiinței şi Culturii

Sediul central al Fundației *România de Mâine* şi al Universității *Spiru Haret*

(clădire în proprietate) - București, str. Ion Ghica nr. 13

Grupaj apărut în cotidianul *Gândul* de joi, 16 februarie 2006